

מהדורת 'קדן טללי מכה'

שנה"י (תשפ"ו)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

בהעלוקה

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומרוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבואר

הכתב והמפור

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" טבריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

יד | אחרון הכהן נשאר תמיד
בהתלהבות הראשונה
מילתא חדת"א

יב | השו"ך מעולם הימין
נעוץ אורה חסדי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יג | סגולת לימוד הסוד
בשבת קודש
אוצר פניני החסידות

העלונים: ספיר ויהלום • מילתא חדתא • ובזרת בחיים • אביד יעקב • מנהלי בית הדין • שו"ת בהלכה • בעל העקידה

מכון אור לישורים
ירושלים - טבריה

מפרגמי אורייתא

בהעלותך תשפ"ו

זוה מעשה המנורה

"זוה מעשה המנורה מקשה זהב" (במדבר ח ד)

פירש רש"י: "זוה מעשה המנורה - שהראהו הקדוש ברוך הוא באצבע לפי שנתקשה בה, לכך נאמר 'זוה'."

ויש להקשות, הרי לא היה גדול בתורה כמשה, וידע את כל מצוות התורה על בורין, עם כל פרטיהן ודקדוקיהן, בנגעים ואהלות, בנגלות ובנסתרות. ומה היה הקושי הגדול בעשיית המנורה, עד שנתקשה בה משה רבינו.

ונראה לבאר על פי דברי הגמרא הידועים (מנחות כט:), שביקש משה רבינו לידע מיהו רבי עקיבא שראוי היה ליתן תורה על ידו, והלך וישב בסוף שמונה שורות בבית מדרשו, ולא היה יודע מה הם אומרים, וחלשה דעתו, עד ששמע אותם אומרים כי הכל הלכה למשה מסיני, ונחה דעתו.

והטעם, כי רבי עקיבא היה שורש התורה שבעל פה, וכדברי רבינו האריז"ל הנוודעים, ועל כן, אף כי בוודאי גם התורה שבעל פה ניתנה לו, וידע משה רבינו את כל חלקי התורה, מכל מקום ידעה רק בשורשה שבמקום עליון, בבחינת ידיעתו בתורה שבכתב, אך לידיעת אופן התגלותה בפועל בכל אחד ואחד מן ישראל, גם במדרגה הנמוכה ביותר - זכה רבי עקיבא יותר ממשה רבינו, כי רבי עקיבא לימד תורה לעשרים וארבעה אלף תלמידים, עמד בגבורה בקושי הנורא כאשר נפטרו כולם מן העולם, ודרש על קוץ וקוץ מן התורה תילי תילים של הלכות, למצוא לכל אחד מן ישראל היכן חלקו בתורה ובאיזה מאותיותיה הוא נרמז.

על מדוכה זו, עומד גם רבינו האור החיים הקדוש (ויקרא יג לו), ליישב את הסתירה בין מאמרי חז"ל בענין זה, אשר מצד אחד אמרו (ויקרא רבה כב א) כי "אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו כולן נאמרו למשה בסיני", ומאידך אמרו (במדבר רבה יט ו) "דברים שלא נגלו למשה נגלו לרבי עקיבא וחביריו".

על כך כתב רבינו האור החיים, כי אין חידוש שלא ידעו משה. אולם הקדוש ברוך הוא נתן לו את התורה שבכתב עם התורה שבעל פה, אבל לא הודיעו בכל מה שנתן לו בעל פה היכן הוא רמוז בתורה שבכתב. וזו היא עבודת בני ישראל עמלי תורה, למצוא מקום בתורה שבכתב לכל ההלכות והרמזים והסודות שנמסרו להם בעל פה. וזו היא עבודת רבותינו התנאים, שחיברו את מדרשי ההלכה, לפרש מקום ההלכות בתורה שבכתב. ודבר זה לא נמסר למשה רבינו.

אם כן, מה שאמרו חז"ל כי נגלו לרבי עקיבא דברים שלא ידעם משה, אין הכוונה לגוף ההלכות, אלא למקום שנרמזו בתורה שבכתב. העולה מן הדברים, כי ודאי עצם ההלכות והדינים - אף אלו המתחדשים בכל הדורות מחמת שינויי הטבעים והמציאות - נאמרו לו למשה רבינו. אולם על כלל ישראל מוטלת המלאכה הגדולה, למצוא שורש הדינים בתורה הקדושה.

חלק זה ניתן לכל איש ישראל בפני עצמו, זו היא עבודתו השייכת לשורש נשמתו, כפי האות בתורה המקושרת עמו.

ומעתה יש לבאר, כי מה שנתקשה משה רבינו בסדר עשיית המנורה, היה משום שבעיקרו היה שייך לתורה שבכתב, כי אמנם הואיל משה באר את התורה הזאת, אך הכל מתוך שורש התורה שבכתב. ואילו אור המנורה רומז בעיקר לתורה שבעל פה (ראה העמק דבר ריש פרשת תצוה, ובספה"ק פרי צדיק בהרבה מקומות). עד שהוצרך כביכול הקדוש ברוך הוא להורות לו באצבע את מקור המנורה.

(מתוך "עינים מאירות" להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

- באר מים חיים | אהבתו ושמתו העצומה של הקב"ה למי שהיה רחוק ומתקרב בתשובה אליו ותברך א
- אמרי חיים | שלהבת ההכנה מערב שבת תבעיר את אש השבת קדש א
- אור למאיר | סגלת למוד הסוד בשבת קדש ב
- אוהב חסד | יש להכין עצמו היטב לסעודות השבת ולא למהר ולאכל ללא שהות והכנה ב
- נעם אלימלך | הלבוש הנעשה על ידי המצוות מכין את הנשמה להלל באור אין סוף | הצדיקים אינם מפצים בשכר בעולם הזה הפלה ב
- קדשת לוי | עקר החביבות אצל הבורא הוא הרצון לעשיית המצוה ג
- מאמר מרדכי | מעלת חשקות העבודה ג
- גדלת מרדכי | כל מארעות האדם הן לטוב והן להפך הוא בהשגחה פרטית | ביטול לשונות המארעות על ידי מעשים טובים ותפלות ג
- חם סופר | רבי נתן אדלר זיע"א: הקב"ה מסובב סבות רבות פדי שיעבר הצדיק במקום מסים פדי לתקן שם ניצוצות המגלגלים ג
- פתוחי חותם | הגוף רוצה להתדבק בגשמיות והנשמה ברוחניות ד
- דברי אמונה | הסימן להבחין בין מי שושמתו מצד הקדשה לבין מי שושמתו מהערב רב ד
- רזא דעובדא | אכילת דגים לתקן מה שקלקלו ואמרו במדבר זכרנו את הדגה' ה
- לקוטי שיחות | שבעת הנרות - שבעה דרכים בבני ישראל ה
- תורת אמת | חזק גדול לרואה עצמו מגשם ומרחק שדוקא מתוך החשך יזכה להארה ה
- ישמח ישראל | בכל מצב שהוא ביטול האדם לשוב לשורשו ולעבד את הבורא כמדרגת הצדיקים הגדולים ו
- לקוטי הלכות | עקר ההתפארות של הקב"ה בישראל הוא ברצון ועקשנות לעשות רצונו ו
- זרע בור | נבואתו של אהרן להדליק את הנרות כנגד פני המנורה בלא ציווי של משה ז
- ויאמר שואל | הכנעת היצר הרע כחם התורה ז
- ילקוט סופר | גלוי נסי המדבר על ידי יתרו ז
- ישועות יעקב | פגימת טעם הפשר על ידי המן ז
- כתב סופר | תפלות ישראל במצרים לאכל דגים בלא עבודת פרה ח
- פך הכהן | בגלל חשיבות הפשר במצרים היו הדגים בחנם ח
- נפתלי שבע רצון | טמאת מרים על ידי הסתלקות ענו המשכן ח
- תולדות יצחק | ה' רצה להשמיע את ההבדל בין אהרן ומרים למשה גם במעשה ח
- יבין שמועה | נבואת אלדד ומידד בלי הכנה והתבודדות פעין נבואת משה רבינו ח
- יעלת חן | נבואת אלדד ומידד מכח השפעת רוח ה' ח
- דברי שלמה | גלוי נבואתם בלא רשות המקום ט

לרכישת ספרים מרוכזת ולמוסדות:

מוישי: 052-7110200 | עזרא: 052-7110900

קו מענה הלכה
02-803-9999

או במייל: rav@abiryaakov.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מחוברים
הניחז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים את היום!

שירות למייל האישי

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

נושאים בפרשת בהעלתך

סגלת השבת

באר מים חיים

רבי חיים מטשורנוביץ זיע"א אהבתו ושמחתו העצומה של הקב"ה למי שיהיה רחוק ומתקרב בתשובה אליו יתברך

או ירמו הכתוב באמרו בהעלתך וגו'. על פי אשר בארנו כמה פעמים במקום אחר בבחינת 'אחור וקדם', כי החוטא אשר ישוב מחטאיו ועושה תשובה שלמה בכל לבבו גורם שעשועים ונחת רוח גדול לבורא עולם יותר ממי שהוא צדיק גמור כל ימיו.

כי הוא בדמיון האב שיש לו שני בנים האחד אצלו כל ימיו. והאחד נתרחק מאתו ועזב ארץ מולדתו ובית אביו והלך לו אל ארץ אחרת ושם ימים ושנים ונלקח שם לשביתה. ובדאי יגיע לאביו צער גדול מזה על התרחקו מאתו. ובפרט אחר הלקחו שם לשביתה ודאי אשר רחמנות האב על בנו הוא עד בלי שעור.

ולמים כאשר ידמן שבן הזה ברח מהשביתה ובא אצל אביו בשמחה ואהבה, הנה יגדל שמחת האב עד בלי שעור וערך בכפלי כפלים. מה שאין בן בבן היושב אצלו תמיד אף שמקבל תענוג מאתו. אין זה כתענוג הבן הבא מן הרחק.

וכן בזה החוטא שנתרחק מהקדוש ברוך הוא, וכבניכול הקדוש ברוך הוא יש לו געגועין עליו וגדל רחמנותו עליו על מה שברח אל ארץ התהוה מקום השביתה האמתי מדור הקלפות. ואחר כך כשעה נזכר ומתחרט באמת והולך ושב בתשובה ומתקרב לבוראו, ודאי הקדוש ברוך הוא מקבל תענוג ונחת רוח מזה להתעלם באהבים. וקורא לו שם, חביב אהוב ונחמד קרוב וידיד והוא עושה מצות והקדוש ברוך הוא מקבלן ממנו בנחת ושמחה, ולא עוד אלא שמתאווה להן כמו שאיתא ברמב"ם ו"ל (תשובה פ"ז ה"ו-ז) וכו'.

מתנאי התשובה הגורמים לשמחה ואהבת הבורא לשב - השתוקקות והתלהבות עצומה בכל רגע ורגע

ואמנם זה אינו כי אם כאשר זה החוטא בזכרו מה שענה והמרה נגד בוראו יצא לבו מפל וכל ואינו יודע כלל מה לעשות. ואם היה יכול היה עושה לו בעצמו כל הארבע מיתות וכל מיני צער שבעולם. ואף שאסור לאדם לאבד עצמו לדעת. ותגדל אש המדירה בלבבו בחרטה

על העבר עד בלתי שעור.

ועתה הוא מתלהב ובוצר בלבבו כרשפי אש ממש לה' אלהיו להדבק בו בדבוק עצום שלא להפרד ממנו אף רגע אחת בכל ימי חייו, ועוזב כל אשר לו מבית ומחוץ מגוף ומזון ואשה ובנים וכל אשר לו בשביל אהבת ה' אלהיו, ובוצר יומם ולילה בשמחה ויראה ואהבה לעבד את ה' בכל לבבו ונפשו, ומצר עצמו תמיד על ההתרחק שנתרחק עד עתה, ובפח הלז נותן דעתו לשוב ביותר ויותר בשכרון לבו באמת.

אז נולד תענוג גדול ושעשוע גדולה לפני מלך יוצר כל, ממש כבן החביב הבא אל אביו מארץ מרחק וברח מן השביתה. כי אם לא נעשה בכל הנזכר, הרי עדין בשביתה הוא ובהתרחקה מאביו שבשמים, ואיזו תענוג ושמחה יגיע לבוראו מזה.

ואולם אם נעשה בכל הנזכר, נחת ינחת הקדוש ברוך הוא מזה למאד, בראותו שכרון לב זה החוטא והתלהבות לבו כרשפי אש לשוב אליו אחרי הפרדו מאתו. התענוג והשמחה הלז מכפר על המרחק אשר נתרחק ונעשה אהוב וקרוב נחמד וידיד בנזכר.

בכל שבת הוא בחינת תשובה משנינות האדם בעניני החמירות בימות החל

ונראה שעל כן בחינת השבת קדש הוא בחינת עולם הבא בנודע (ברכות טו). כי בחינת השבת הוא גם כן בבחינת 'אחור וקדם', והוא למעלה מששת ימי המעשה כי האדם בימות החל הוא בבחינת אחור הנזכר, כי לא ימלט שלא יקרה לו אחד מהדברים הנזכרים כמו הקנאה והתאווה והכבוד וגסות הרוח ולשון הרע וליצנות ודברים בטלים וכדומה לרב מאד.

ובפרט אחרי הידוע אשר כל בחינת מחשבה ודבור ומעשה אשר יעבר על האדם שלא לשמו יתברך באמת ובתמים נקרא סטרא אחרא, כלומר צד אחר שאינו לשם ה'. כי שם הו"ו הוא יחיד ומיוחד, וחלילה לצאת מאחודותו אף במחשבה קלה לעולם, ואדם החושב מחשבה קלה אשר אינה נוגע לעבודת ה' חס ושלום, הרי הוא פורש עצמו מיחודו ואחודותו חס ושלום לתסות תחת כנפי סטרא אחרא - צד אחר שאינו לה' וכו', בחינת רשות הרבים עלמא דפרנדא, חוץ לרשות היחיד יחידו של עולם וכו'.

רחיצה בחמין וטבילה בערב שבת - רמז להשתוקקות האדם כרשפי אש וברחה לרשות יחידו של עולם

ועל כן בערב שבת קדש בעת אשר יתחיל הארת השבת קדש, ואז צריך האדם לעלות אל לבו בחינת ה'בש'ת' האמור, להתביש במר נפש ממעשה החל ולבוא לבחינת 'תשב' פנוקר, בא הרחיצה במים חמין, להראות אשר צריך לטבל כרשפי אש להיות אש אכלה אש של היצר הרע, וזה הוא עקר הטבילה שאדם צריך לטבל בערב שבת קדש, לברח מרשות הרבים אל רשות היחיד יחודו של עולם באש להבה אכלה סביב וכו'.

הרמז בפסוק 'בהעלתך את הנרת'

ואל כל הנזכר רמזה תורתנו הקדושה באמרה כאן בהעלתך את הנרת. כי נודע אשר המצוה נקרא גר כמאמר הכתוב (משלי ו כג) 'כי גר מצוה וגו''. ושבת הנה ידוע ששקולה ככל מצות התורה כאמרם ו"ל (שמות רבה כה יב).

ולזה אמר בהעלתך את הנרת, כשפדליק את הנרות שבך באש של מצוה אחרי צאתך מבחינת האחור ותעלה למעלה לראש עד בחינת ה'קדם' עם הנרות - שהוא מצות שבת ששקולה לכל גרות התורה. אז אל מול פני המנורה הזו יאירו כל שבעת הנרות, כלומר כי גם ששת הימים ימי החל יתחברו עם יום השביעי וכלם ביחד יאירו כאור שבעת הימים, כי האחור יתעלה לקדם ונדונות לזכיות, וצדקתם תצהיר כאור שבעת הימים.

והכל עבור אש של מצוה אשר תבער בלבך בחרטה על העבר. וכרשפי אש שלהבת י"ה על העתיד להתדבק מעתה בבוראו בכל עז ותעצומות ובדבוק עצום ונורא למסר כל מחשבותיו ודבוריו ומעשיו וכל תנועותיו לאל המיוחד. ואז יהיה ה' אחד ושמו אחד, והיה ה' למלך על כל הארץ, שהוא גוף כל אדם מישראל בנודע:

אמרי חיים

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א

שלהבת ההכנה מערב שבת תבעיר את אש השבת קדש

דבר אל אהרן ואמר אליו בהעלתך את הנרת וכו' (ח ט), פירש רש"י שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה וכו'.

פרשת בהעלתך

אור למאיר

דבי מאיר מביקאווסק זיע"א

סגלת למוד הסוד בשבת קדש

אל מול פני המנוחה יאירו שבעת הנרות (ח ב). יש לכבד ברמז, אשר ששת הקנים מרמזים על ששת ימי החול שהלמוד התורה בהם הוא בפשטות, ונר האמצעי מרמז על שבת קדש – שהלמוד בו בסודות התורה כמו שכתב האריז"ל.

והוא על דרך 'ימינא ושמאלא וביניהו כלה' (זמירות האריז"ל ליל שבת), ועל ידי פת קדשת שבת יבין וישפיל לכבוד גם פשטי התורה בדרך סוד, וזה אל מול פני המנוחה יאירו שבעת הנרות דיקא:

אוהב חסד

דבי דוד מנדבורנא באניא זיע"א

יש להכין עצמו היטב לסעודות השבת ולא למהר ולאכל ללא שהות והכנה

ואל העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם בשר (יא יח). יש לרמז כאן דרך מוסר לאדם על הנהגת השבת. כי יש שמשכימים בשבת בפקר להתפלל במהירות ובלי פונה ואוכלים סעודת שחרית, ואחר כך באמצע היום סעודת צהרים בלי שום פונה לכבוד שבת, ואין זה רצון הבורא ברוך הוא.

אל כן אמר הכתוב התקדשו למחר, פרוש 'למחר' קאי על שבת, כדכתיב 'שבתון שבת קדש לה' מחר, את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו' (שמות טז כג), והפונה בזה להכין זאת מערב שבת לשבת.

והכא נמי הפונה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה ואל העם תאמר התקדשו למחר – הפונה שיתקדשו העם בערב שבת לשבת בענין אכילת הבשר, דהינו לקדש עצמו בתורה ועבודה ובחשובה בכניסת השבת, ובאפן זה יאכלו הבשר בפעודה בשבת כבוד שבת קדש:

דבר - פי הכל נעשה, והוא רץ אנה ואנה לזרום לקבל שבת במהירות וזריזות, כמה קדושים מהרו לקבל שבת מבעוד יום (פרשת ויגש):

צדיקים לא היו יכולים לשבת במנוחה בערב שבת מחמת תשוקה עצומה

כמה פעמים ראיתי את אבי הקדוש זי"ע שפשהגיע ערב שבת קדש היה ממחר עצמו, ער האט נישט געקענט אן ריען: 'סי קומט אזא גאסט, דער הייליגער שבת' [לא היה יכול למצא מנוח לעצמו: הרי בא אורח נעלה כזה, השבת קדש], כדאיתא בגמרא (שבת ק"ט) על רב נחמן 'מכתף ועייל מכתף ונפיק'.

לא מפני שהיה לו משהו לעשות, רק לא היה יכול לשבת במנוחה, מפני 'ס'קומט אזא הייליגער לעכטיגער שבת' [מגיע השבת הקדוש והמאיר שפונה]. לא נתן לקבלו סתם בשיבה על הכסא, צריכים לקבלו ולהתכונן אליה עם זמיר, אפלעסק, א טענציל [עם זמר, עם פסוק בידים, עם רקידה].

הכנה ושמחה לקראת בוא השבת

יש כאלו שונכנסים לשבת עם מגפים גסים כאלו באים מדיר של בהמות, ללא כל הכנה, ולפעמים הוא נרדם שם... לא כן הדרך, אלא באמור, נדרש להתחמם כבר מיום ששי ולשמח שבא שבת קדש, 'אני רוצה לקבלה פנים מסבירות' וכו' (באורו של חמה פרשת יתרו תשכ"ח):

התשוקה והצמאון בערב שבת הוא חלק מהשבת

מי שמקבל הרבה בשבת, אז הערב שבת כבר הוא חלק משבת, להכין בהתלהבות ותשוקה לשבת, ולא יכול להתממה, כל רגע אצלו כשנה חשב, מה זה בושש השבת לבוא. ובאפן כזה ערב שבת ושבת אחר הם (אמרי חיים פרשת מסעי):

עקר הנה לשבת קדש הוא מערב שבת, פי מאסף יחד ההנה מכל השבוע, זה מרמז בדברי רש"י שצריך להדליק בכל השבוע עד שתהא שלהבת עולה, 'שלהבת' רמז לערב שבת קדש, בחינת יוסף שהוא שלהבת, ו'בית יוסף להבה', שממנו תצא הלהבה לאש של שבת קדש, ויאירו לנו לטוב ולחסד ורחמים (פרשת בהעלותך):

ערב שבת הוא בחינת טהרת המחשבה - הכנות גשמיות מתוך מחשבה לכבוד שבת קדש

קדשת ערב שבת קדש הוא סוד טהרת המחשבה, כי עושה דברים גשמיים, אופה ומבשל - והמחשבה לכבוד שבת קדש מטהר הכל. וזה דאיתא אשר ערב שבת קדש הוא שלהובא היורד מאבא ואמא, בחינת י"ה שהוא עולם המחשבה. 'ערב שבת' מספר טהרת המחשבה, והוא בחינת יוסף מדה ו', בית יוסף להבה, שלהובא פנ"ל התלוי בטהרת המחשבה (פרשת יתרו):

טבילה במקוה בערב שבת מטהרת הדעת

לקדשת שבת קדש נדרש הנה מערב שבת וכו' במדת יוסף, ובית יוסף להבה, להלהיב לבו ובשרו שירננו לקל חי בדעת קדוש וטהור, והוא על ידי טבילה במקוה בערב שבת המסגל לזכוף הדעת כ'כרמב"ם (סוף הלכות מקואות) שקורא למקוה מי הדעת, עין שם (פרשת תצוה):

התנאים והאמוראים בערו באש התשוקה לקראת השבת הממשמשת ובאה

מצינו בגמרא (שבת ק"ט) כמה תנאים ואמוראים שפל אחד עשה מה בערב שבת לכבוד שבת, מתריף רישא, מלח שבוטא, רב נחמן מכתף ועייל מכתף ונפיק.

לא היה אפשר לו לישיב בחבוק ידיים, אש בער בקרבו, עייל ונפיק עייל ונפיק להכנסת שבת, לא היה עושה שום

פרשת בהעלתך

לקרבם יחד וירבה אורם. פן גר ה' נשמת אדם שהיא חלק אלקי, בלתי אפשר שתחזר למקורה פי אם על ידי לבושי המצות שהם אורות רוחניות, בכדי שתעשה אבוקה לחזר לאור האין סוף, ולכן הטעם שחגיגת בני די לו כו', עין שם באריכות.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו בהעלתך את הנרות – רוצה לומר באשר תוכיח את ישראל להראות

דאיתא בספר הקדוש שפע טל בהקדמתו (בהגדה) טעם למה שאמרו חז"ל (ברכות יז): כל העולם נזון כו' וחגיגת בני די לו כו', והוא דבר תמה, למה באמת לא ינה גם הוא בעולם הזה.

ואמר דרך משל, אם תקח גר אחד מאבוקה ותדע להחזירו, אזי יכבה האור של אבוקה את הנר, ואם תחבר הרבה גרות אחד לאחד עד שגם הם אבוקה ותקרבם לאבוקה, אזי יוכל

דבר אל אהרן ואמר אליו בהעלתך את הנרות אל מול פני המנוחה יאירו שבעת הנרות (ח ב)

נעם אלימלך

דבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

הלבוש הנעשה על ידי המצוות מנין את הנשמה להקלל באור אין סוף | הצדיקים אינם חפצים בשכר בעולם הזה הפלה

או יאמר 'בהעלתך כו', על פי הקדמה

חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

רבי נתן אדלר זיע"א: הקב"ה מסובב סבות רבות כדי שיעבר הצדיק במקום מסוים כדי לתקן שם ניצוצות המגלגלים

יש לדק, נסעים אנהנו מיתר, ויש ה' דבר טוב אין לו שחר. ויש לומר דכתיב (תהלים לו כג) 'מה מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ, קבלתי ממורי ורבי הגאון החסיד מורנו הרב נתן אדלר פ"ץ ז"ל, לפעמים הקדוש ברוך הוא מזמין לצדיק על ידי סבות רבות שיעבר ה' פלוני כדי שיעבר לפניו פלוני או הר פלוני וכדומה כדי לתקן בעברו דרך שם ניצוצות המגלגלים שם או פדומה.

וכזה הבנתי טעם לטרח טלטול נסיעת מסען של ישראל, והלא לעבד אבותינו קפצה ליה ארעא, אלא על כרחי כדי שיטיבו למקום המחנות המסעות ההמה שהיה מ"ב בבחינת שם של מ"ב פידוע (ראה מגן אברהם אורח חיים תכת ס"ק ח) ושם תקנום.

הגרים הם כמו המשקפים של עם ישראל ודרכם הם מטיבים לאחרים

וכבר בארנו כי עקר הטבתן של ישראל שיטיבו לאחריהם הוא על ידי אמצעות גרים, שהם כמו עינים שקורין ברילע"ן (משקפים), לכן אורח גר גימטריא טי"ת שהוראתה טו"ב כמו הוראה ט' בתלום (כבא קמא ג"ה), והוא בחינת עין טוב גימטריא קמ"ז כמו שנותיו של יעקב וממורי תהלים (כתובים פסחים ק"ו).

וזה שאמר משה רבנו עליו השלום ליתרו נסעים אנהנו אל המקום אשר אמר ה' – ולא קפצה לן ארעא שמע מינה כי ה' דבר טוב' על ישראל, על כן לכה אתנו והטבנו' לך כי אתה גר, וכן אמר להלן והיית לנו לעינים. ובמקום אחר הארכתי בזה.

השגת הרב קלה יותר על ידי התלמידים כמו המיטיב לראות על ידי משקפים

זה לשון החתם סופר בספר הזכרון: על דרך שפרשנו שאמר משה לחובב ויהיית לנו לעינים, פרוש דהנה לפעמים לא יכול אדם להשיג עמק השגת עצמו ולא יכול להגיע לאשר הכינו לו למעלה לקבל כי האור גדול מאד, והוא כמשל הרוצה להביט אל השמש שעיניו פהות, וצריך לחצץ בשמשות העשוי מזכוכית להחשיף אור השמש שיכול להנות מאורו, וכל פואבי עינים בן מבדילים ביניהם ולדבר המבט בעינים של זכוכית נקרא ברי"ל בלשון אשכנז, עין מה שכתב תוספות יום טוב סוף מסכת פלים (פ"ל מ"ב).

עבודתו בשלמות, אזי בזקנותו פאשר אפסו הכחות ואש ההתלהבות, אפלו פשעושה עובדין טבין אין בהם מעלה יתרה כל כך.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שמרמז הכתוב ומבן חמשים שנה, פאשר ירצה אז לגשת אל עבודת השם יתברך, ישוב לשון תשובה, מצבא לשון רצון וחסקת, העבדה פרוש צריך לעשות תשובה על חשקת והתלהבות העבודה שחלף ועבר שאיננו בעת זקנותו:

על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו את משמרת ה' שמרו על פי ה' ביד משה (ט כג)

גדלת מרדכי

רבי מרדכי מאליק זיע"א

כל מארעות האדם הו לטוב והו להפך הוא בהשגחה פרטית | ביכלת לשנות המארעות על ידי מעשים טובים ותפלות

לכאורה על פי ה' יסעו מיתר, יאמר על פי יחנו ויסעו משמרת וגו'. גם פלא האריכות על פי ה' ביד משה. הגם שמפירשי התורה אמרו מה שאמרו, אך גם אנו נאמר.

לעניות דעתי האמת הוא אשר רק על פי ה' יחנו וגם על פיו יסעו, הן שיהיה לאדם חנה ומנוחה הן שיתגודד ממקום למקום, כי גם כל התנהגות העולם הוא בהשגחה פרטית במאמר פיו, הן טוב הן חס ושלום רע הוא רק על פיו אמר ממקום קדשו שיהיה כף מיד נעשה כך.

אך אם משמרת ה' שמרו, אם ישראל ישמרו, שמקדשים את עצמו לשמו יתברך לשמר מצותיו בזה, הגם שהוא רק על פי ה', רק בכניול שהוא גם ביד משה יש השגחתו יתברך הוא רק כמו שרוצה משה.

וזה שנקרא 'דור תהפכת' (דברים לב כ) המה מדינא לרחמי, אשרי העם שפכה לו' (תהלים קמד טו), 'לשכף פעס וחמה' (תפלת ימים נוראים), 'וחמת המלך שפכה' (אסתר ז ט), כי ישראל נקראו משרתיו של הקדוש ברוך הוא, עושי רצונו, ככניול על ידי תפלתם עושין רצון להשם יתברך:

ויאמר משה לחבב בן רעואל המדיני חתו משה נסעים אנהנו אל המקום אשר אמר ה' אתו אתו לכם לכה אתנו והטבנו לך כי ה' דבר טוב על ישראל (י כט)

להם הדרך האמת במצותיו יתברך כדי להעלותם, אל מול פני המנוחה יאירו – פרוש תאמר להם שהם צריכים לאור באור נשמתם אל מול פני המנוחה עליונה שהוא אור אין סוף ברוך הוא

פי נתנים נתנים המה לי מתוך בני ישראל תחת פטרת כל רחם בכור כל מבני ישראל לקחתי אתם לי (ח טו)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

עקר החביבות אצל הבורא הוא הרצון לעשית המצוה

לכאור בפסוק הלשון 'נתנים נתנים'. והנראה דרך משל ומליצה, פאשר ביאו מתנה לשר אחד פחות הערך, אזי המתנה עצמה חביב אצלו, מה שאין כן פשיבאו מתנה לשר גדול ואפרכס גדול, המתנה גופא אינו חביב אצלו כלל, כי אפרכס גדול פמוהו, פמה רבבות מדרגות שיש לו, והא חביב אצלו מתנה פחותה פזו, אף החביב אצלו הוא נדבת לבו של זה הנותן, שעלה ברצונו לתן לו מתנה. ונמצא ערך החביבות של זה השר, הוא להנותן הנותנה, פלומר שעלה בדעתו לתן לו מתנה, ולא המתנה עצמה שנותן לו.

וזהו גבי השם יתברך גם כן, שיקרבו לויים לעבודתו יתברך, מה בצע לו בהם, הלא מלפניו יחילו כל ישרי תבל, וכל שרפי מעלה עומדים עליו באימה וביראה לעשות רצון קונם וחפץ צורם. רק חביב אצלו יתברך מה שעלה בדעתו להתקרב לעבודתו יתברך.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו פי נתנים נתנים המה לי מתוך כו', כי הנותנה שלהם, שעלה בדעתם שיקרבו וימסרו לעבודתו, זה חשוב נתינה אצלו פנ"ל, לא המתנה עצמה, רק הרצון שבו שנתן מתנה זו חביב אצל הבורא:

ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה וגו' (ח כה)

מאמר מרדכי

רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א

מעלת חשקות העבודה

נראה לכאור דהפתוב בא לרמז, דהנה עקר תשובת ועבודת האדם הוא בגלדותו עוד בו רשפי אש התלהבות, לא כן אם האדם בגלדותו לא השגיח לעשות

פרשת בהעלתך

לבסוף הגוף שומע לנשמה

ושמע להם הגוף ורדף אחר עצתם, וככלם הסכימו בעצה טובה. וזהו שאמר אחר זה ויסעו מהר ה', הר ה' הוא יצר הרע שדומה להר, עכשו הסכים הגוף עם הנפש רוח נשמה, ונסעו ממנו ועשו תקון כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין ל), 'ישלש אדם ימיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד, וזהו דרך שלשת ימים, דהינו תשלשו הימים כאמור. וארון ברית ה' הוא יצר הטוב, נסע לפניהם מכת התקון שעשו דרך שלוש הימים, כדי לתור להם מנוחה.

השכינה שרויה כנגדו בעולם הזה ובעולם הבא

וכיון שהגיע זמנם לפטר, השכינה הולכת עמם ומלוה אותם עד מקום מנוחתם, וזהו שאמר וענו ה', היא השכינה, עליהם יומם, דהינו פשהלכו לעולם הבא הנקרא 'יום', בנסעם מן המחנה הוא עולם הזה, שהעוסקים בתורה אף העולם הזה נקרא להם מחנה שכינה, שהשכינה שרויה נגד העוסק בתורה, נמצא בשעת פטירתו נסע ממחנה שכינה למחנה שכינה, ולהכי קרי לה בנסעם מן המחנה:

והאספסוף אשר בקרב התאוות תאוה (יא)

ז

דברי אמונה

רבי אברהם יצחק מתולדות אהרן זיע"א

הסימן להבחין בין מי שנשמתו מצד הקדושה לבין מי שנשמתו מהערב רב

אפשר לפרש, דהנה הסימן להבחין בין אדם שנשמתו היא מצד הקדושה, ובין אדם שנשמתו היא מהערב רב, הוא על פי המוכח בתקונים (תקון ו כב), ערב רב כל חסד דעבדין לגרמיהו עבדין, עין שם.

דהינו אלו שנשמתם היא מנשמות ערב רב, הם מתאווים תמיד שיהיה להם כבוד וממון וכו', וכל תורתם ותפלתם הוא עם פניות, ואלו שיש להם נשמה קדושה, כל מגמתם ורצונם הוא לעשות ולקיים רצון ה' ולעשות נחת רוח לפניו תבריך שמו.

בטול כל הנגיעות העצמיות גם בעיני עבודת ה'

וידוע שהגאון הקדוש מצאנו זיע"ע הנה רגיל לומר, שאסור לאדם שיהיה לו שום רצון זולת הרצון וההשתוקקות למסר כל נפשו וישותו לפניו תבריך שמו, ואף גם הרצון להיות ערליכער יוד נחשב נגיעה של עצמיות שיהיה לו עולם הבא,

תורה ומעשים טובים, בן רעואל קרי בה ירע אל', דהגוף המחבב תורה ומעשים טובים נקרא רע לאל. המדיני, שעושה דין לעצמו. חתו משה, דהגוף הוא חתן הנשמה.

נסעים אנחנו, כלומר העולם הזה שאנחנו בו, אין לנו שום זמן מגבל בו שנוכל לומר עדין הימים ארפים ונחזור בתשובה, רק כל היום שמא הוא זמן מיתתנו, וזהו שאמר נסעים אנחנו מהעולם הזה היום או למחר, אל המקום הוא עולם הבא אשר אמר ה' אתו אתו לכם.

לכן לכה אתנו, ודרך אחר עצתנו ולא תעסק פי אם במעשים טובים, ובזה והטבנו לה, דגם הגוף יש לו הנאה גדולה, שעל ידי מעשים טובים זוכה לקום בתחית המתים ותחזור לו הנשמה שהיתה בו וישגי השגה גדולה, וזהו והטבנו לה. ומה שאמר בלשון רבים לכה אתנו והטבנו לה, משום דיש באדם נפש רוח נשמה, ולפיכך אמר בלשון רבים.

כי ה' דבר טוב על ישראל, רוצה לומר זה הטובה של עולם הבא ושל תחית המתים, לא עשאה הקדוש ברוך הוא כי אם לישראל לבדם ולא לאמות העולם, וכיון שכן, למה נגרע לבלתי קחת חלקנו בטובה ההיא שאין לה הפסק.

בתחלה הגוף מסרב ועומד בטבעו

ויאמר אליו לא אלה, בתחלה הגוף מסרב, פיון שטבעו הוא טבע העולם שהוא שרוי בו, לפיכך אמר לו לא אלה אחר עצתך ואתבטל מהנאות העולם הזה, וזהו כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלה, דהינו הגוף הולך אחר שרשו ומולדתו שהוא הנאות העולם הזה.

הנפש רוח ונשמה מבקשים שוב מהגוף

חוזרת הנשמה ואומרת לו אל נא תשוב אתנו, כי אנחנו שלשה תלויים בך, נפש רוח ונשמה, כי אתה הוא הפועל, וזהו כי על פו ידעת חנתנו במדבר, דהינו אתה יודע שעקר חניותינו בך, בשביל שאתה הוא חסי המדבר בעדנו ועוסק בתורה ובמעשים טובים, וזהו חנתנו במדבר, 'במדבר' לשון דבור. וזהו שמסים והיית לנו לעינים, דהינו אתה הוא עינינו פיון שאתה הוא הפועל, ולפיכך אל נא תשוב אתנו.

והיה כי תלך עמנו, והיה' לשון שמחה, כלומר שמחה גדולה תהיה לך אם תלך אחר עצתנו, והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו באותו עולם ובתחית המתים, והטבנו לה, כי הטובה המצעת לנו גם אתה תהנה ממנה.

הנה כי בן יקרה בראיות הרוחניים, על פן אמרו חז"ל (תענית ז) ומתלמידי יותר מכלם, שלפעמים לא ישיג הרב את האור שהוא פי אם באמצעות התלמיד, אשר הוא לו פנינים של זכויות, שאורו של התלמיד הוא גרוע הרבה ומשיגו, והשיג קשיה אחת ועל ידי אותה הקשיה צופה הרב ומביט התרוץ, ואלולי הקשיה לא השיג התרוץ כי היה ספירי הרבה לא יכול להשיגו, על דרך הפתוב 'בחשף אור לוי' (מכה ז ח) וכו'.

והנה מצינו בפלפולא של עתניאל בן קנז היו תלמידיו בני יתרו חתן משה ועלו מעיר התמרים, עין רש"י שופטים א', וחושב אני כי ישראל באותו הדור היו עדין בהירין כשחקים והיו צריכים לגרים הללו להיות להם לעינים, וזהו שאמר משה והיית לנו לעינים פנ"ל:

ויאמר משה לחבב בן רעואל המדיני חתו משה נסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' אתו אתו לכם לכה אתנו והטבנו לה כי ה' דבר טוב על ישראל. ויאמר אליו לא אלה כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלה. ויאמר אל נא תשוב אתנו כי על פו ידעת חנתנו במדבר והיית לנו לעינים. והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לה. ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים וארון ברית ה' נסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה. וענו ה' עליהם יומם בנסעם מן המחנה (י כט-לד)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הגוף רוצה להתדבק בגשמיות והנשמה ברוחניות

אפשר לרמוז אלה הפסוקים על ענין הגוף והנשמה, דידוע פיון שהגוף מחמר קרץ, לפיכך תאוותו וחשקו להתדבק בהבלי העולם הזה ובתאוותיו, והנשמה פיון שהיא חלק אלוה ממעל, רצונה וחפצה כי אם בתורה ובמעשים טובים, כי זהו עקר ביאתה. והנשמה מורה לגוף שירדף אחר עצתה, ומודעת לו פיון שסוף אדם לקבר וימיו כצל עובר, אין לו לרדף אחר חיי שעה ולהניח חיי עולם. וידוע שהנשמה פעלוותיה תלויים בגוף, שאם אין הגוף עוסק בתורה ובמעשים טובים, נשמה מנין לה.

הנשמה מבקשת מהגוף שישמע לדבריה ובכך ייטיב גם לו

וזהו פננת הפסוקים: ויאמר משה הוא הנשמה, לחבב הוא הגוף שמחבב

לכתחלה בקו החסדים, שאז לא צריכים לחטט אלא רואים מיד את התכלית שבדבר, כיון שגם בגלוי הרי זו הדרך של יאבהק לרצף כמוד' (ויקרא יט יח).

וזו היתה דרכו של אהרן כהן גדול שהדליק את המנורה. אהרן הנה אוהב את הבריות ומקרבן לתורה' (אבות פ"א מ"ב), אפלו 'בריות', הינו, כאלו שאין בהם שום מעלה, מעלתם היחידה היא שהקדוש ברוך הוא ברא אותם (כפירוש אדמו"ר הוקן ג"ע), גם בהם המשיך אהרן אהבה.

ענין זה הנה לא רק המטרה שלו, אלא גם הדרך אל המטרה. והינו, שגם בגלוי היתה הדרך להיות אוהב את הבריות, ועל ידי זה - 'מקרבן לתורה', לעשות מהם יהודים של תורה וכו'.

אצל כל אחד ואחד מישראל ישנו ג' הויה נשמת אדם, אלא שישנם כאלו שממתינים עד שידליקו זאת אצלם. וזוהי עבודת נשיאי ישראל - להדליק את ה' הויה נשמת אדם' שישנו בכל אחד ואחד מישראל, ויש בזה שבועה סוגים (ח"ב עמ' 314 ואילך):

חזק ונתחזק

תורת אמת

כפי יהודה לייב אייגר מלובלין זיע"א

חזק גדול לרואה עצמו מגשם ומרחק

שדוקא מתוך החשך יזכה להארה

בהעלתך את הנרת (ח ב). איתא במדרש (שמ"ר טו ז) שלא יטעף יצרן לומר שלא אורי אני צריך, עוד שם, בשר ודם מדליק נר מנר דלוק, שמא יוכל להדליק מתוך החשך, והקדוש ברוך הוא מדליק אור מתוך החשך, שנאמר וחשך על פני תהום, ויאמר אלהים יהי אור.

המדרש הזה מלמדנו, לכל יפל לב האדם עליו, באשר שהעקר הוא שיאיר על האדם בכל פרטי עניניו הארת השרש דעיקרא ושרשא דכל עלמין, ובאמת ידע איניש בנפשיה שהוא בגשמיות מאד עם כל עניניו, ואם בן אין לו תקנה חלילה.

אולם כפי לא כן הוא, כפי באמת אין ביכלת האדם להאיר על עצמו, שזהו ענין אמרם ז"ל בשר ודם מדליק נר מנר דלוק, כפי כן נטבע בטבע הבריאה, גם ברוחניות, שאין כח ביד האדם לפעל התפשטות הניצוץ הנמצא בו להתלהב על ידו, וגם לא להמציא הניצוץ.

עינא בישא וכו' וכו' (ועין בספר ת"א בשם הה"ק מלובלין במעלת הדגים שפרין ורבין ואין להם תמימות מצד הנצר, וזהו ינדגו לרב קרבן הארץ כמו הדגים בלתי תמימות היצר כפי אם לשם שמים ועין שם היטב).

'פיש' ראשי תבות פיהל יראת שמים ובשם אביו הקדוש מורנו הרב מאיר מקרעטשיניף אמר בדרך צחות, אבל רבנו אמרו בפחד - 'פיש' נוטריקן פיהל יראת שמים (עמ' לא):

הפטרחה

ראיתי והנה מגורת זהב פלה (זכריה ד ב)

לקוטי שיחות

כפי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

שבועת הנרות - שבועה דרכים בבני ישראל

במגורה היו שבועה נרות. וכמו כן יש אצל בני ישראל דרכים שונות, כמבאר בפטריות בתסירות: יש כאלה שהדרך שלהם היא בקו החסד, יש כאלה שהדרך שלהם היא בקו הגבורה וכו', ועד שמונים שבועה דרכים, שהם שבועת הנרות.

הצד השוה שבהם - שהם כלם נרות. כלם מאירים בבית המקדש, ולא מסתפקים בכך שמאירים בבית המקדש, אלא בבית המקדש מתפשטת האורה בכל העולם. מי פעל את האורה - הנרות, שהם נשמות ישראל.

כל הדרכים שוות, החלוק הוא רק בגישה

אף על פי שישנם סוגים שונים בבני ישראל, וכל יהודי צריך לעבד את ה' עם הכשרונות שלו, שהרי 'אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני' (קדושין פב), הוא והכשרונות שיש לו, נבראו כדי לעבד את ה' עם כשרונות אלו; אבל הצד השוה שבהם, שהם כלם נרות, הם מאירים.

החלוק אינו אלא בהגישה לעבודה. אצל אלו העבודה היא בקו החסד, מתאים לכשרונות וחושם שלהם, ואצל אלו העבודה היא בקו הגבורה, בעניני חמרות ובלבוש של דינים, מתאים לחושם שלהם. אבל אין זה אלא שהדרך אצלם היא בקו הגבורות, ואלו מטרת העבודה היא שוה - להאיר.

דרכו של אהרן הכהן - דרך החסד - קרוב כל בריה שהיא לתורה

הגם שהתכלית היא בכל מקום בשוה, מכל מקום, יש חלוק גדול אם הדרך היא בקו הגבורות, או שהדרך היא

רק צריכים לבטל כל רצונות העצמיים ולהיות מוכן ומזמן להיות נשרף על כבוד קדשת שמו יתברך, עד כאן דבריו הקדושים.

הרמז בלשון הפסוק

וזה שכתוב והאספספה אשר בקרבן שהם הערב רב, מדתם הוא אשר התאוה תאוה, וכל מה דעבדין לגרמיהו עבדין כנ"ל:

זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים הנם

(יא ה)

זא דעובדא

כפי אליעזר זאב מקרעטשיניף זיע"א

אכילת דגים לתקן מה שקלקלו ואמרו במדרש 'זכרנו את הדגה'

כתיב בפרשת בהעלתך 'זכרנו את הדגה אשר נאכל וגו'', ובזאת קלקלו שהתאונו, ואיתא בחז"ל (שמ"ר כג ג) צדיקים במה שמקלקלים בזה המה מתקנים, לכן אוכלים דגים בשבת קדש להעלות ולתקן דבורם.

באור בדרך צחות

וגם אמר בדרך צחות: אם ישראל אמרו 'זכרנו את הדגה וגו'', סימן הוא שמאכלים טובים המה, אם בן יאכלו אותם לכבוד שבת קדש.

שבוטא ראשי תבות ש'בוטא ב'שבת ת'אכל

ובלשון חז"ל נקראים דגים שבוטא כידוע, ואמר רבנו הקדוש ש'שבת' ראשי תבות ש'בוטא ב'שבת ת'אכל (על דרך שמוקא בספר הקדוש סדורו של שבת כמה ראשי תבות לתבת שבת).

דגים ר"ת י"ג מ'כילין ד'רחמי | עיני הדגים תמיד פקוחות והוא רמז על השגחת הבורא עלינו בעינא פקחא

ובהתעוררות רחמים רבים אמר לפעמים בעת אכילת הדגים, דגים נוטריקן י"ג מ'כילין ד'רחמי. וכן אמר בשם צדיקים, שהדגים עינים פקוחות להם תמיד, ורומז שהשם יתברך ישגיח עלינו בעינא פקחא בהשגחתא תדירא ברחמי דגוי רחמי (דברי אמת לובלין פרשת מטות) וכו'.

'פיש' מלשון 'פושו וסגו'

וגם אמר פעם טעם על מה שפורין לדגים ביודיש 'פיש', כפי על 'פרו ורבו' תרגומו 'פושו וסגו', כמאמר חז"ל (ברכות מ) דגים קטנים מפרין ומרביין, וכן מאמר חז"ל (שם כ) מה דגים שבים המים מכסין עליהם ופרין ורביין ואין עין הרע שולטת בהן, הוסיף רבנו ואמר כפי לא ישלט שום

הוא ברצון ועקשנות לעשות רצונו

איִתָּא בדברי רבנו ז"ל שצריכין להיות עקשן גדול בעבודת ה'. ומי שהתחיל מעט בעבודת ה' יודע זאת, שאי אפשר להיות איש ישראל באמת כי אם על ידי עקשנות גדול, כי הרבה הרפתקאות ועליות וירידות צריכין לעבור על כל אחד ואחד בלי שעור. ואם לא יהיה עקשן גדול לכלי להניח על ידי זה מעט עבודתו שהתחיל, אי אפשר לו שישאר על עמדו. וכו'.

נאותו של הבורא יתברך בישראל היא על העז והעקשנות

וְזֶה עקר ההתפארות שה' יתברך מתפאר ב'ישראל, כי ה' יתברך מתפאר מאד בהעזות והעקשנות של איש הישראלי, שפמילין אותו בכל פעם והוא מתחזק בכל עת והוא עקשן גדול ואינו מניח להפיל עצמו בשום אופן וכו'.

הרמז להנ"ל בגרות המנוחה

וְזֶה בחינת וְזֶה מעשה המנוחה מקשה וְזֶה, 'מעשה המנוחה' זה בחינת כלל ההתפארות שה' יתברך מתפאר ב'ישראל שמשם עקר האור פנ"ל. ועל פן בגרות המנוחה היה עדות שה' יתברך אוהב עמו ישראל ומשרה שכנתו בהם, כמו שאמרנו ר"ל (מנחות פו:) על גר המערכי שהוא עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה ב'ישראל, שזה בחינת התפארות שמתמת התפארותו ואהבתו פנו הוא משרה שכנתו בתוכנו (ברכת המזון ח"ד אות יב):

הצדיקים הגדולים

כֵּל יתעצב האדם לאמר נואש, בזכרו את אשר חטא ומרד, ויאמר בהאיך אנפין גיקום קמי מלכא עילאָה ולבא בהיכל המלך בתורה ומצוות, ומה נחשב תורתו ועבודתו. כי זה הוא רק עצת היצר הרע, ותועבת ה' גם שניהם.

אֵךְ יחזק עצמו במאמר חז"ל הקדושים (קידושין מ:): לעולם יראה אדם פאלו חציו ופאי וחציו חכב, ואם עשה מצוה אחת אשריו שיכריע את כל העולם כלו לכף זכות. והענין הוא, כי החלק אלקי אשר משרשת בלב איש ישראל כל נכלית ונפסדת חס ושלום, ובניצוץ הזה יוכל להחיותו ולהיטיב אחריתו.

וְזֶהוּ (שבת כב:): וכי לאורה הוא צריך – הינו שכל יאמר האדם שעשית המצוות הוא רק לאנשי מעלה שמאירים בעשית המצוות לכל העולמות, אבל לא לתדל אישים פמוני, וכי לאורה הוא צריך, אלא עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בתוך בני ישראל, כי לכל איש ואיש נפח נשמת רוח חיים בקרבו, ובהניצוץ אלקי היא הקיסטא דחיותא יוכל כל אחד ואחד לשוב לשרשו ולעבד עבודת ה' פהצדיקים הגדולים:

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

עקר ההתפארות של הקב"ה בישראל

והקדוש ברוך הוא מדליק אור מתוך החשך, ולא אמר מדליק מעצמו, רק 'מתוך החשך' דיקא, הינו על ידי שבירת לב האדם, פשרואה בעצמו איך שהוא מגשם ומרחק, מזה דיקא הסבה להמציא לו האורה, כי לית נהורא אלא האי דנפיק מגו חשוכא (וזהר ח"א לב), וכמו שנאמר וחשך על פני תהום ויאמר אלהים יהי אור.

וזהו ענין הסדרא הזאת, שנאמר לאהרן 'בהעלתך את הנרות' לאחר קרבנות הנשיאים, וכדאיִתא במדרש (שמור"ט טו ו) שהיה אהרן מצר שפלים הקריבו והוא לא הקריב, ושפא בשבילו נתרחק שבטו.

והינו שמזה לבד שלא הקריב פמותם לא נפל דעתו, כי אין לערף נפש אחד לחברו, ושפא לא הגיע למעלתם, רק כי ההקרכה היה עבור השבט, והשבט לוי הלא בעצם המבחרים שבשבטים, ואם פן רק הוא היה הגורם, שבודאי הוא מחמת החסרון שנמצא בו, וחלילה הוא חטא ומחטיא, ואין לשער גדל החשכות ושברון לבו שהיה לו מהרחוק הזה, ועל ידי זה דיקא נאמר לו 'בהעלתך את הנרות', שהוא ענין נהורא מגו חשוכא:

ישמח ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א
בכל מצב שהוא ביכלת האדם לשוב
לשרשו ולעבד את הבורא כמדרגת

אוצרות גאוני הדורות

והנה כמו דבשבע המזלות אלו, מזל החמה באמצע, ושלש מזלות לפניה ושלש לאחריה, כך משה באמצע אלו השבעה כורתי ברית, ושלשה לפניו ושלשה לאחרינו. ולכך נראה דבשביל זה בשבעה קני המנוחה, שהם פנגד שבע מזלות ושבעה כורתי ברית הנ"ל, היו גם פן שלשה מכאן פונים אל מול קנה האמצעי, ואלו שלשה מכאן, וממילא נודע בזה מעלת משה רבנו, והיה בזה פיוס גדול אל משה.

ואפשר דזה שאמר ויעש פן אהרן אל מול פני המנוחה העלה נרתיה פאשר צוה ה' את משה, ופרשו רז"ל ויעש פן אהרן להגיד שבחו של אהרן שלא שנה, ע"כ. והדבר תמוה בעיני מהי תיתי שישנה, ומה הוא שבח זה [וכו'].

אכן לדרכנו אפשר לומר נמי על זה האופן, דמשה רבנו שהבין דמה

ה' אל משה לאמר, דבר אל אהרן ואמרתי אליו, דמלת 'לאמר' ומלת 'ואמרתי' רוצה לומר, שהיה פאן דבור רפה ופיוס אל משה, ועוד אמר למשה שיפיוס גם את אהרן.

והענין, דבמצוה זו של הנרות נלמד מעלת משה רבנו, במה שכתוב אל מול פני המנוחה יאירו שבעת הנרות, ואמרנו רז"ל (מנחות פג:): ד'מול פני המנוחה' הינו קנה האמצעי. וראוי לשום לב למה קפד הכתוב על זה שיפנו כל הששה קנים אל קנה האמצעי דוקא.

אבל צריכין אנו למה שאמרנו רז"ל במדרש, הובא פילקוט (רמו שיט) זה הסדר, דמספר שבעת הקנים היה פנגד שבע פוכבי לכת, שצ"ם חנכ"ל, ובמדרש אחר איִתא שהם פנגד אברהם יצחק יעקב משה ואהרן דוד ושלמה, שהם שבעה כורתי ברית, עין ילקוט פנחס (רמו תשעב).

דבר אל אהרן ואמרתי אליו בהעלתך את הנרות אל מול פני המנוחה יאירו שבעת הנרות. ויעש פן אהרן אל מול פני המנוחה העלה נרתיה פאשר צוה ה' את משה (ח

(ג-ב)

זרע ברוך

רבי פנחיה ברוך שפיניא זצ"ל

נבואתו של אהרן להדליק את הנרות
פנגד פני המנוחה בלא צויו של משה

אפשר דכמו שאהרן נצטער על שכל השבטים הקריבו קרבן חנכה והוא לא הקריב, עד שפיוסו פנרות וכמבאר לעיל מתוך המדרש, כך משה רבנו גופא נצטער גם פן על שהכל הביאו נדבתן והוא לא הביא, ובמצוה זו של הנרות היה פיוס לשניהם.

ולכך יחד פאן אמירה למשה בפני עצמו וילאהרן בפני עצמו, באמרנו וידבר

קצה בזה, על פן היו מתאווים שינתן להם בשר, ויהיו אוכלים הבשר בלי מן, והמן בלי בשר.

זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם

(יא ה)

כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל
תאוצת ישראל במצרים לאכל דגים בלא
עבודת פרך

רבו הפרושים במה שאמרו 'חנם', הלא לא חנם אכלו אלא בעבודה קשה, ופרוש רש"י ורמב"ן ידוע. גם מדקדקים 'נאכל', הנה ליה למימר 'אכלנו'. ונראה לי לישב גם פן מה שכתוב 'והמן כזרע גד' וכו', שנה טובה ושבת למן, ופרש רש"י שהקב"ה אמרו.

ויש לומר, דהנה מי שלא אכל טוב כל ימיו רק לחם צר, לא תאנה לאכל מאכלים טובים, כי לא טעם טעמם ואינו יודע אותם, וכל דבר שלא טעם האדם טעמו מעולם לא תאנה לבו אליו. ולכן אמרו ז"ל (ברכות לד.) גדולים בעלי תשובה וכו', לפי שטעמו ככר טעם עברה ויתאוו יותר. וכן מצוה לרחם על אביון יותר שתאב לכל, מה שאין פן העני כל כך.

והנה במצרים שהיו משעבדים פמה וכמה שנים הם ובניהם, ולא היה להם רק הדגה וקשואים וצבאים, לא עלה על דעתם להתאוו לאכל מאכלים אחרים שלא טעמו טעמם עוד, ולא חשקה נפשם אל בשר ומעדרים אחרים, אלא בצפיתם צפו רק שייצאו חפשי מעל השעבוד ולא יצטרכו לעבד עבודת פרך עבור דבר זה, כמו שכתב הרמב"ן שעבור עבודה נתן להם דגים קטנים וירק השדה, והתאוו לאכל את אלו בלא עבודה, אבל לא חשקה נפשם לאכל מאכלים אחרים כמו שכתבתי.

וזהו שאמר זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, שלא עלה מתחלה בזכרוננו ובמחשבותינו לאכל דבר אחר רק את הדגה 'אשר נאכל' לעתיד 'חנם' בלי לשעבד גופנו בעבודה בשדה, ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו והמן כזרע גד, שהתרעמו להיות שיש בו כל הטעמים שבעולם, ועל ידי זה טועמים כל מיני מטעמים, ומתעוררים התאנה לאכל מעדרים מה שלא היה להם עד עתה, ומכל מקום אין להם לאכל, לכן רעתו של המן רבה מה שלא היה לפנים.

ועל ידי זה וזכרתם לפני ה' לטובה, על ידי שתכניעו יצר הרע, ואז ונושעתם מאיביכם, כולל איבים עליונים ותחתונים, כי בהפיל השר שהוא יצר הרע המקטרג נופלת האמה (שמו"ר כא ה).

ויאמר אל נא תעזב אתנו כי על כן ידעת חנתנו במדבר והיית לנו לעינים

(י לא)

ילקוט סופר

רבי יוסף ליב סופר זצ"ל
גלוי נסי המדבר על ידי יתרו

שמעתי בשם הרב הגאון מו"ה צבי ווייס זצ"ל אבד"ק דאמבראווי, כי המדבר היה מלא נחשים ועקרבים, והענין היה מסיר אותם, והיה משוה הדרך לישראל מהרים וגבעות, וישראל שהיו מכסים בעננים לא ידעו מזה, רק יתרו שבא מרחוק וראה הנחשים והנסיים אשר עושה הקב"ה לישראל הוא היה מאיר עיני ישראל, והודיע להם חסדי ה' תמיד. וזה הפונה אפה שבאת וידעת חנותנו במדבר היית לנו לעינים להודיע חסדי ה' עלינו תמיד.

והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאנה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו

בשר (יא ד)

ישועות יעקב

רבי יעקב מטלם אורנשטיין זצ"ל
פגימת טעם הבשר על ידי המן

הנה ידוע שהמן היה משתנה לכל מה שהיו רוצים כמבאר בש"ס, אמנם מה שלא היה משתנה לטעם בשר נראה בעיני, משום דבמן נאמר בפרשת בשלח 'והמן כזרע גד לכן וטעמו בצפיחת בדבש', והינו אף שהיה משתנה לכמה טעמים, מכל מקום עקר הטעם של המן בעצמו היה צפיחית בדבש. והינו אף שכל טעם שהיו מתאווים היו נטעם להם, אבל בכל אלה היה טעם צפיחית בדבש, פי עקר טעם המן לא נחבשל, וזהו 'וטעמו' הינו טעם העצם של המן עצמו היה 'בצפיחת בדבש'.

והנה נודע כי הבשר פוגם בדבש, וכמבאר במסכת עבודה זרה (לט.), וכן הוא בשלחן ערוך (יו"ד ס"ג קג ט"ד), ולכך לא היו רוצים לטעם טעם בשר במן, פיון שעל כרחק צריך להיות טעם המן בעצם כטעם דבש, וטעם הבשר שהיו מתאווים יהיה צפיחית בדבש, וזהו טעם לפגם ונפשנו

שנאמר 'אל מול המנורה יאירו' נאמר לשבחו להורות מעלתו היתרה וכנ"ל, ולא רצה לטל גדלה לעצמו, או מפני כבוד אהרן שהיה קשיש ממנו, על פן השמיט מאמר 'אל פני המנורה' וגו' ולא אמרה אל אהרן.

וכהאי גונא מצינו לראשונים ז"ל בסדר בא, שהקב"ה אמר למשה (שמות יב ז) 'ונתתם על שתי המזוזות ועל המשקוף', והקדים שתי המזוזות למשקוף, ומשה הפך ואמר (שם יב כב) 'אל המשקוף ואל שתי המזוזות', שהוא מטעם דשתי המזוזות רמז למשה ואהרן, והמשקוף רמז לחסד האל שהוא משקיף מלמעלה, ומשה מצד ענותנותיה הקדים המשקוף, לרמז שיותר מועיל להם חסד האל מזכותן [ועין בספר צרור המור שהביאו], ואם פן אפשר גם כאן השמיט משה מה שנוגע לכבודו.

אבל אהרן השיג הדבר מצד הנבואה, והסכימה דעתו אל מה שנאמר למשה מפי הקב"ה, 'ואל מול פני המנורה העלה נרתיה', וכמו שנאמר למשה 'אל מול פני המנורה יאירו' וגו'. וזהו לדעתי שבחו של אהרן שלא שנה מדבור הקב"ה אף על פי שלא נאמרו לו מפי משה, וכאשר צוה ה' את משה פן יעשה מעצמו וכאמור.

וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעתם בחצצרת וזכרתם לפני ה' אלהיכם ונושעתם מאיביכם

(י ט)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאש זצ"ל

הכנעת יצר הרע בכח התורה

אפשר לרמז על פי מה שאמרו ז"ל (קידושין ל.) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין. וכן אמרו ז"ל (שם), אם פגע בך מגנל זה משכהו וכו', אם אבן הוא נמוח, ואם ברזל הוא מתפוצץ. פי אין מכניע יצר הרע אלא התורה.

וזהו שנאמר וכי תבאו, רצה לומר לעשות מלחמה בארצכם, הוא הגוף שנקרא 'ארץ' כנודע, על הצר הצר אתכם, הוא יצר הרע שמעיק וצורר לנפש, רוח, נשמה וגוף. במה תנצח אותו, הוא במה שוהרעתם, דהינו שתצדקו עליו בחצי התורה, כמו שנאמר (תהלים קכ ד) 'חצי גבור שנונים', שהם דברי תורה, וזהו בחצצרת, נוטריקון בחצצי רות, שהיא התורה שיש בה תר"ו מצות שקבלו ישראל, נוסף על שבע מצות של בני נח, והם תרנ"ג.

פרשת בהעלותך

כף הפהן

רבי אברהם הפהן יצחקי זצ"ל
בגלל חשיבות הבשר במצרים היו הדגים בחנם

קשה, מהו שאמרו "אשר נאכל במצרים", בלשון הנה, והיו צריכים לומר 'אשר אכלנו במצרים'. עוד קשה, מאחר שעקר הלגתם שאין להם פעת בשר, וכפי שמוכח מהפסוקים, אם פן מה פשר תלגתם על הדגים.

ונראה לכאר, בהקדים את המוכא בספרי על הפסוק "ועתה נפשנו יבשה אין פל" (במדבר יא, ו), 'אמרו עתיד הוא המן להתפח בתוף פרסנו להרגנו, וכי יש לה ילוד אשה שאינו מוציא מה שהוא אוכל?'. והקשה על כך רבי שמעון מהפסוק "ותתד תהיה לה על אונף והיה בשבתך חוץ וחסרתה בה ושבת וכסית את צאתך" (דברים כג, יד), הרי שהיה האכל יוצא מגופם? ותרי, 'מה שהיו תגרי גוים מוכרים להם, יצא מהם, אבל המן לא יצא מהם לעולם, שנאמר "לחם אבירים אכל איש" (תהלים עת, כה), לחם שהוא נטוח באיברים'.

מבאר, שכאשר היו ישראל במדבר, אכלו גם מה שמכרו להם תגרי אמות העולם (עי' גם יומא עה: וירושלמי חלה פ"ב ה"א), ואם פן יש לומר, שגם דגים מכרו להם. ומעתה יובן מה שאמרו "וכרנו את הדגה אשר נאכל" פעת, ובכך התכוננו להלין על כך שאין להם בשר, ובגלל זה הרי שיש לדגים ערף, ונצרך לשלם עליהם כסף. אבל "במצרים" שהיה הרבה בשר, הרי שהדגים לא נחשבו, וקבלנו אותם "חנם".

(באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

והענו סר מעל האהל והנה מרים מצרעת כשילג (יב ע)

נפתלי שבע רצון

רבי נפתלי הירץ גינצבורג זצ"ל
טמאת מרים על ידי הסתלקות ענו המשכן

ולפום ויהטא קשה במה שאמרו 'והענו סר מעל האהל' ואז היתה מרים מצרעת, הלא גם בהיות הענו על האהל היתה מרים מצרעת, ורש"י נשמר מזה, ועל פן פרש רש"י כאדם שאומר אל תרדי בני עד שאלף מאתך מפני שרוממי עליו, ולדבריו צריך לומר דמה שכתוב 'והענו סר' וכו' קאי על ענו השכינה, רצה לומר כאשר סר מעל האהל - מרים אז היתה מצרעת.

ונראה לי דגם לפי פשוטו של מקרא

דקאי על הענו ממש ניחא גם פן, דאיאתא בנגעים במשנה (פ"ב מ"ב) אין רואין את הנגעים ביום המענו מפני שבהה נראה ענה, רצה לומר אף על פי שהנגע נראה שהוא ענה כשילג וטמא הוא, מפל מקום אפשר הדבר שהוא פהה וטהור, ומחמת הענו נראה שהוא ענה, ועל פן אין רואין בו. ובמדרש ילקוט (רמז תשמא) איאתא שנגלקה מרים בצרעת שהוא ענה כשילג.

ורבנו חננאל כתב, וזה לשונו: כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא קדשו את החדש על פי הראיה אלא על פי החשבון, משום שלא ראו לאור החמה ביום, ולא אור הלבנה בלילה, מכח העננים שהיו מכסים למחנה.

נמצא הגם שהנגע של מרים היה נראה להם ענה כשילג, אף על פי כן לא היה אפשר לטמא אותו, דשמא נראית להם כף מכח העננים, ולולי זאת היה נראה הנגע שהוא פהה וטהור. אמנם כאשר סר הענו מעל האהל של מרים ועמד במראהו הראשון, אז הבינו הדבר שגם מתחלה היה ענה כשילג.

ולזה פון הפתוב מה שאמרו 'והענו סר מעל האהל', רצה לומר כאשר סר הענו מעל האהל, אז ראו והנה מרים מצרעת כשילג, מלת 'והנה' מורה על דבר המכון, ורצה לומר שראו שהיה מכון כמו שהיה נראה מתחלה ענה כשילג, ככה היה עתה.

ויאמר ה' פתאם אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו שלשתכם אל אהל מועד ויצאו שלשתם. וירד ה' בעמוד ענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם (יב ד-ה)

תולדות יצחק

רבי יצחק קארו זצ"ל
ה' רצה להשיע את ההבדל בין אהרן ומרים למשה גם במעשה

יש להבין, לשם מה קרא ה' גם למשה, והרי לא דבר עמו מאומה. עוד יש להבין, לשם מה צוה ה' על אהרן ומרים להכנס לאהל מועד, והרי לא שם דבר עמם.

ונראה לכאר, שמתאר שאהרן ומרים החשיבו את עצמם כשונים למשה, וכאמרו "הרק אף במשה דבר ה' הלא גם בנו דבר" (במדבר יב, ב), רצה ה' להודיעם את ההבדל שיש ביניהם. ולא הסתפק במה שאמר להם במפרש "אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו: לא כן עבדי משה" (שם ו-ז), והינו שמעלתו

גדולה מהם, וכפי היחס שיש לישראל כלפניהם, כך הם צריכים להתיחס למשה, אלא רצה להודיעם זאת גם על ידי מעשה. ולכן, תחלה צוה על שלשתם שיצאו אל אהל מועד, ושוב הפריד את אהרן ומרים מלמשה, להודיעם שאינם ראויים לשבת עמו במקום אחד. ועוד, שמזה שהיו שלשתם יחד, והפרידם מלמשה כדי לדבר עמם, זה מוכיח שאינם ראויים שה' ידבר עמם באותה צורה שהוא מדבר עם משה. וכל זאת הוא מחמת ההבדל הגדול שיש בינם לבינו בדרגות הנבואה. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

נבואת אלדד ומידד

בין שמועה

רבי אלעזר לעוו זצ"ל

נבואת אלדד ומידד היתה בלי הכנה והתבודדות כעין נבואת משה רבנו

ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן פל עם ה' נביאים פי יתן ה' את רוחו עליהם (יא כט). מפי בני הגאון הקריר מוה' בנימן וואלף נ"י אב"ד דק"ק קעללין שמעתי שאמר בזה, דהנה נודע דהפרש בין נבואת משה רבנו ע"ה לשאר נביאים הוא, האחד פי שאר נביאים היו צריכין התבודדות לקבל השפעות הנבואה, אבל משה אף שהיה עומד ומדבר עם פל ישראל היה הדבור עמו. והשני, פי בכח ההשפעות הנבואה על משה באה גם פן הנבואה על שאר הנביאים, מה שאין פן בשאר נביאים, ודי שיפקיעו את עצמן.

והנה יהושע אמר אלדד ומידד מתנבאים במחנה, רצה לומר אף שהם במחנה בלא התבודדות, ומדמין עצמן למשה. ואמר לו משה המקנא אתה לי, כלומר בשבילי כפרוש רש"י, ומי יתן והיה פל עם ה' נביאים פי יתן ה' את רוחו עליהם, כלומר הלאי שיגיע להם השפעות הנבואה פל כך בשפע רב, עד שכאשר יתן ה' את רוחו עליהם יהיו פל עם ה' נביאים, וגם במעלה השניה שיש לי על שאר נביאים יהיה להם יתר שאת ויתר עז.

יעלת חן

רבי אריה יהודה לייב תאומים זצ"ל
נבואת אלדד ומידד מכח השפעת רוח ה'

ויש לדקדק דהסיום 'כי יתן' הוא מיתר, דפשיטא דנביא הוא משום שנתן מה רוחו עליהם. וגם יש לדקדק ולהבין בזה דאמר 'אדני משה כלאם' ופרשו

וטעם היותם אלמים, על פי פרושו נבואתן שלא ברשות, דלא כתיב 'לאמר', כי אין לומר לאחרים הנבואה כשאינו אומר 'לאמר', והקב"ה הרצה להם נבואתם ברמז במלת 'מתנבאים' ראשי תבות מ'שה תנוח נ'פשו ב'גן א'להים י'הושע מ'כניס, והיו צריכים להעלים נבואתם עד שינתן להם רשות לגלות, וזהו פי יהושע קנא לרבו באמרו 'אדוני משה פלאם' כי פרושו נבואתם, ולכן לקו בלשונם בחזרתם לעולם, אלולי תפלתו של רבי ונתרפאו ונחה עליהם רוח ה' הרמ"ע ז"ל.

וזהו שרמז המגיד אלדד ומידד מתנבאים במחנה, וקשה תבת 'במחנה' אין לה שחר, דמאי אכפת לן אם היו במחנה או לא, ותו פשיטא ששם היו. אף עם הקודם מבאר, שרצה להוכיח ממה שהיו מתנבאים דבר זה במחנה ולא באו בדבר ה' לפני משה להגיד לו, אגלאי מילתא שה' גלה סודו להם לבדם ולא שיאמרו לאחרים, ולזה אמר לו יהושע 'אדני משה פלאם' שענינם מרבה שגלו מסתורין של מלך ולא שמרו סוד ה'.

כמורה הוראה בפני רבם, ולכן אמר אדוני משה פלאם.

אבל משה השיב המקנא אתה לי, הינו בספרך דנבואתם מפני ואתה מקנא בשבילי, מי יתן פל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם, הינו דיהיה נבואתם משל הקב"ה דאינו נוגע לי, וגם הם נבואתם מה', ולכן אין בגדי להפסיקם.

דברי שלמה

רבי שלמה שלם זצ"ל

גלוי נבואתם בלא רשות המקום

וירין הנער ויגד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנבאים במחנה (יא כו). בא לידי ספר 'גולל אור' הנדפס מחדש ומצאתי כדברי, וזה לשונו: אלדד ומידד נתגלגלו בהנהו תרי אלמי, דאיתא במסכת חגיגה הנהו תרי אלמי דהו בשבכותיה דרבי, בני ברמיה דרבי יהושע בן גודגדא הו, ובעי רבי רחמי וכו' ואשתכחו דהו גמירי ספרא וספרי וכו'.

שיפסקו מנבואה, וכתבו מפרשים משום דהוי כמורה הוראה בפני רבם משה, ולכאורה פנין דנבואה מה' הוא האיש שיפסקו, ומה מורה הוראה בפני רבם שיפסקו מנבואה הבאה להם מאת ה'.

ונראה לעניות דעתי דיובן על פי מה דאיתא במדרש תנחומא (סי יב), דאלדד ומידד נמצאו יתרים על הזקנים בחמשה דברים, הזקנים לא נתנבאו אלא למחר, שנאמר ואל העם תאמר התקדשו למחר, ואלו נתנבאו מה שעתיד להיות בסוף הארבעים שנה כו'. הזקנים לא נכנסו לארץ, ואלו נכנסו. הזקנים לא נתפרשו שמותן, ואלו נתפרשו שמותן. הזקנים נפסקה נבואתן שהיתה משל משה, שכן הקב"ה אמר למשה ואל תאמר מן הרוח אשר עליך ושמי עליהם, אבל אלו היה נבואתן מן הקב"ה, שנאמר ונתח עליהם הרוח.

ולפי זה יהושע היה סובר דגם המה נבואתם משל משה, ושיפסקו בזה משה להפסיק מנבואתם, וגם שיפסק עליהם.

מעשי צדיקים

בשבת הזאת, הכי כבר ארע שאני אתנהל עם השעון בשבת קדש". (נועם טיח סאנטוב)

ולא יהיה בבני ישראל נגף בנשית בני ישראל אל הקדש (ח יט)

ברש"י, שלא יצטרכו לגשת אל הקדש. **מבאר** הרה"ק רבי מאיר מדז'קוב זיע"א בספרו אמרי נעם בדרך הלצה, על פי המספר שפעם הגיע אל הרה"ק המגיד מקאונ'יץ זיע"א חסיד שהיה גביר מפרסם ובריא, בניו כשתילי זיתים, ולא היה חסר לו מאומה.

התענין המגיד לשלומו בבריאיות בפונסה ובנחת, והוא השיב שברוך השם אינו חסר מאומה, חזר הרבי ושאל, אם הוא אינו נצרך לישועה, עבור מה הגיע אליו, והחסיד השיב כי אמת הדבר שאינו זקוק כעת לדבר מה, והוא בא רק כדי לבקש שהרבי יפעל בתפלתו שהוא לעולם לא יהיה נצרך אליו.

זה 'ולא יהיה נגף בבני ישראל בגשת בני ישראל אל הקדש', כאשר יבוא אל הקדש, הוא הצדיק, לא יהיה מחמת איזה נגף וחסרון, רק שלא יחסר להם

או עכוב בקיום המצוה, אולם שבחו של אהרן הוא שהיה לו שלטון אף על פחד זה, ולא שנה מאומה בקיום המצוה. (פרי אפרים)

לפני שנים שבת הרה"ק מסקולען זיע"א בשבת קדש במאנסי, לרגל שמחת שבת שבע ברכות של נכדו עם נכדת הרה"ק התורת מרדכי מויז'ניץ מונסי זיע"א, שמחת השבע ברכות התקיימה בבית המדרש ויז'ניץ מונסי, בהשתתפות הרבי מסקולען.

תמיד מתנהל היה הרבי מסקולען למעלה מן הזמן, אבל באותה שבת התאמצו גבאיו שהרבי יצמד ככל שנתן לשעון, כדי שהוא יוכל להשתתף כדבעי בשמחת השבע ברכות והתפלות, ואכן הרבי עשה למעלה מיכלתו, והשתתף בתפלות ובטישים עד כמה שידו מגעת.

בסעודה שלישית ערך הרבי מסקולען טיש לבדו, היה זה פרשת בהעלתך, והוא אמר על דברי רש"י על הפסוק ויעש כן אהרן, להגיד שבחו של אהרן שלא שנה, "עלי לא יוכלו עוד לומר שלא שנית, כי אני כן שניתי

ויעש כן אהרן אל מול פני המנוחה העלה נתייה כאשר צוה ה' את משה (ח ג)

ברש"י, להגיד שבחו של אהרן שלא שנה. **לכאורה** תמוה מה השבח הגדול בכך שאהרן לא שנה ועשה כאשר צוה, ונראה לבאר זאת על פי מעשה שהיה מתרחש מדי שנה בבית מדרשו של הרה"ק האמרי אמת זיע"א, אליו היו מתקבצים בימי ראש השנה עשרות אלפי חסידים מכל קצוי פולין ואף מחוצה לה, שהגיעו להסתופף בחצר הקדש.

בבעל תוקע בגור שמש אחי הרבי הרה"ק רבי משה בצלאל אלטר זצ"ל הי"ד, שהיה צדיק מפלג, מספיק היה לשמע את ברכת 'לשמע קול שופר' ו"שהחנינו יוצאות מפיו, כדי לעמוד על חרדת הקדש הגדולה שלו, אחר הברכות מרב חרדה ופחד, לא הצליח רבי משה בצלאל לתקע במשך זמן רב, עד שנגרע ועלה בידו להוציא מאה קולות מהשופר.

כך גם בעת גשתו להדליק את המנוחה, נגש היה אהרן הפהו בחרדת קדש גדולה לדבר המצוה, והרי לצורך ההדלקה נצרכה זהירות יתרה בשפיכת השמן שתהיה בכמות מדיקת, וכו' הלאה, מרב חרדתו של אהרן יכול היה להיות שנוי

שמעתי מאב"ד מטרסדורף רבי ישראל טויסיג זצ"ל, שבימי רבי ישכר בער בלאק זצ"ל בנו של התוספות ישנים שכהן כאב"ד במטרסדורף היתה פרצה בעיר, ונהגו לכבות בשבת את הנרות על ידי גוי, וכמו כן רגילים היו להכניס לבית הכנסת ערל לפני תפלת געילה ביום הקדוש, כדי שידליק את הנרות בבית הכנסת.

קדם פטירתו רצה רבי ישכר בער לעקר מנהגים נפסדים אלו, והשאיר צוואה בה כתב שאם יבטיחו לו שמעתי לא יכבו הנרות בליל שבת על ידי הגוי ולא ידליקו את הנרות ביום הכפורים בעת תפלת געילה על ידי ערל, לא תהיה שרפה ולא יהיה שטף מים במטרסדורף, וגם אם חס ושלום יאירע כזה, יבואו מיד לציונו ויזכירו לפניו את אשר הבטיח, ותשקט האש או השטף מים.

אמנם כמו שבכל מקום יש מלעיבין במלאכי מעלה, גם כאן היו שלא רצו לקבל ולקיים את צוואתו, ואחר שנים ספורות פרצה בעיר שרפה ונשרף כל רבע היהודים והיה למאכלת אש, מיד רצו אל קברו, לפיסו ולבקש ממנו על השרפה ולהבטיח שמעתי יקיימו צוואתו, אך לשוא היתה יגיעתם כי לא מצאו את קברו.

לאחר אותה שרפה נוראה התועדו כל תושבי המקום והחליטו לאמץ ולקיים את צוואתו, ובאמת עשרות שנים לא היתה שרפה במטרסדורף.

רבי ישראל טויסיג הוסיף וספר כי בזמן שהוא כהן שם כרב, פרצה שרפה בפאתי העירה ורצו להודיע לו על כך, הוא מיד שם פעמיו לציונו לבקש שלא יאירע רע לתושבי העירה, והוא מיד מצא את הקבר ואמר, "רבי, אנחנו מקיימים צוואתו, לכן אנו מבקשים שגם אתם תקיימו מה שהבטחתם", ובאותו הרגע שקעה האש (בית מרדכי)

והאספסף אשר בקרבו התאוו תאוה (יא ז)
אברהם חסיד הגיע לשהות בשבת קדש בצל רבו הרה"ק **רבי אשר מסטאלין זיע"א**, ומצא אכסניה בבית אחד הבעלי הבתים בעיר שהתפרנס כקצב, בסעודה הגשו מאכלים שמאד ערבו לחפו של האברך האורח, ובמיוחד הוא נהנה מהקוגל, פשטידה שמנית שהגשה לפניו.

מרוזין שעשה את ההפך גזרתו, מאכל ליום טוב, אך הוא הקדוש ענה ואמר, אנו לא נוכל להשתוות עם הרבי מרוזין, הוא הולך על דרך הפתוב וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעתם בחצצרת ונזכרתם לפני ה' אלתיכם ונושעתם מאיביכם. (אביר יעקב)

ויצעק העם אל משה ויתפלל משה אל ה' ותשקע האש (יא ב)

נדע ומפרסם האסון הנורא שהתרחש בליל שמחת תורה שנת תש"ו, כאשר שלושה ספרי תורה עלו באש בשטיבל דחסידי ביאלא בירושלים עיר הקדש, שהיה באותה תקופה בשיבת חיי עולם.

באותה שנה בימי חג הסוכות, הורה הרה"ק **החלקת יהושע מביאלא** זיע"א לחסידיו שהתגוררו בירושלים, שיבואו לשבת בצלו בתל אביב ביום שמחת תורה, והוסיף ובקש שאף אלו הרגילים לבוא לטל חלק בסעודת הלולא של זקנו הרה"ק **היהודי הקדוש** זיע"א שחל באושפיזא דאחרו, שישנו את מנהגם בשנה זו ויבאו לחג את יום שמחת התורה במחצתו.

הדבר היה לפלא, כי מעולם לא היה דרכו של החלקת יהושע בכגון דא, אולם מכמה סבות עדין נשאר מנין מצמצם של חסידי ביאלא בירושלים, והם התפללו יחדיו פדרכם בליל שמחת תורה. **שעות** ספורות אחר שסיימו את התפלה ועריכת ההקפות פרצה שרפה בהיכל השטיבל, ולדאבון לב נשרפו שם שלשה ספרי תורה, ביום ב' ה' בחדש מרחשון התקיים מעמד הלויים של שלשת הספרי תורה במקהלות אלפי בני ירושלים ובראשם חברי הבד"צ, כאשר החלקת יהושע נושא דברי התעוררות נרגשים לתשובה ותקון המעשים.

באותה שנה בליל שמחת תורה ערך הרבי את סדר ההקפות בזריזות יתרה בעיר תל אביב, ואחר כך נכנס לשלחן הטוהור ומיד אחר שטעם פזית חלה פתח בדבריו על כך שהשיית שפך חמתו על העצים ועל האבנים, והאריך בענין זה זמן רב ואמר, "שוין ותשקע האש", ברך ברכת המזון ונכנס לחדרו, במוצאי יום טוב הבינו כל הנוכחים את אשר התרחש, ויהי לפלא. (הרה"ק החלקת יהושע מביאלא אור עולם)

כל טוב, ואם תאמר, למה בכלל יבואו, לזה פרש רש"י שלא יצטרכו לגשת אל הקדש, הינו בשביל זה גופא יבואו, לבקש מהצדיק שיפעל בתפלתו שלעולם לא יחסרו דבר ולא יהיו זקוקים לגשת אל הקדש. (אמרי נועם)

ובהעלתו יסעו (ט כב)

קדם הסתלקותו ישב הרה"ק **רבי אהרן משרלין** זיע"א **הבית אהרן** בשבת פרשת בהעלתך בסעודה שלישית ואמר, 'בהעלתו יסעו', אם אדם מעלה כל מה שצריך להעלות, אזי 'יסעו', אפשר כבר להמשיך ולנסע.

ביום ראשון בבקר התפלל עם מנין ואחר כך למד בתפלין דרבנו תם את כל שעוריו הקבועים, אחר כך שכב במטותו ואמר פיוטים של יום כפור, 'אין פאלקינו', 'אתה הוא אלוקינו בשמים ובארץ', 'האדרת והאמונה', ועוד פיוטים.

לאחר מכן אמר 'מזמור שיר חנכת הבית' וגו' וגמר את הפרק, ואחר כך התחיל שנית, כשסים 'כי רגע באפו חיים ברצונו', השתתק, מיד הזעק רופא שרצה להקיצו, וראה שיצא נשמתו הקדושה ועלתה לצור מחצבתה.

בשמעי זאת עלה בדעתי שהראשי תבות 'כי רגע באפו חיים ברצונו', עולה רל"ב כמנין ארבע מלאי הו' ע"ב ס"ג מ"ה ב", שהוא כללות הע"ס שמשם שרש ה' חלקי הנפש נר"ן ח"י, ובתבת 'ברצונו' ששם שרש יחידה שבנפש, הסתלק, מזה נראה איך שקשר הנר"ן ח"י שלו בשרשן למעלה, ומת בנשיקה. (יד וטס)

וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעתם בחצצרת ונזכרתם לפני ה' אלתיכם ונושעתם מאיביכם (י ט)

בנות שהיה עת צרה לעקב רח"ל, עמד הרה"ק **רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא** זיע"א שהיה אותה עת זקן צדיקי הדור, וגזר שיתענו בה"ב בכל תפוצות ישראל, והחמיר מאד בתענית שגם האנשים החלשים לא יקלו.

בנות הזאת היה הרה"ק **רבי ישראל מרוזין** זיע"א נוהג בעבודת השיר, כי פידוע היתה לו מקהלה של מנגנים עם כלי שיר, וכאשר נשמע פקדת הרבי מאפטא בדבר התענית הוא קרא לחבורת המנגנים, וצוה שייטיבו נגן לפניו במצלתים וכלי נבל וחצוצרות.

הדבר נשמע לרב מאפטא, והאנשים היו סבורים שהוא יתרגעם על הרבי

פעם התגלגל הקונטרס לידי החתם סופר, וכשהוא ראה את התאר שכתב הנער על רבו רבי נתן, אמר לו בלשון תמה, "וכי הרבי שלי היה 'דומה למלאך ה' צבקות", שום מלאך לא הגיע רחוק כל כך, אין מלאך שזכה להגיע לדרגה שהרבי שלי היה, 'ותחסרהו מעט מאלקים' (תהלים ח ו). (ספרא דמלכא)

ויצעק משה אל ה' לאמר א-ל נא רפא נא לה (יב ג) **רופא** שר"ל לא הקפיד כראוי על שמירת התורה והמצוות, הגיע להשתקע בעיר זידיטשוב למורת רוחו של הרה"ק **רבי צבי הירש מיזיטשוב** זיע"א, שאף עמד וצוח נגד בוא רשע זה לעירו.

פעם חש רבי צבי הירש ברע, וצוה לקרא אליו את אותו רופא, הנוכחים תמהו על בקשתו, ואף הרופא שהזעק הגיע מיד בתחושת שמחה על כך שהגיע העת שאף הרבי מודה שזקוקים לו, ומשנכנס לקדש פנימה, אמר לו הרבי כי הוא זקוק לו כדי לעשות קל וחמר.

הרבי הסביר על פי הידוע בפרי עץ חיים (שער התפילה פרק ה, ע"י בני יסכר מאמרי תמוז אב מאמר ג אות ז ועוד), שהי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מכוונות נגד י"ג מדות של רחמים, המדה הראשונה היא מדת א-ל (לשיטת הארי"י הקדוש ע"י חיים שער יג פרק יא), והיא גם שם הרפואה בבחינת הכתוב א-ל נא רפא נא לה'.

מאחר ומדת א-ל מכוונת כנגד מדת 'קל וחמר', כשצריכים לפעול ישועה ורפואה עושים קל וחמר כמו שדרשו בגמרא (קידושין פב:) 'ראית מימיו חיה ועוף שיש להם אמונות והן מתפרנסין שלא בצער, והלא לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני, אינו דין שאתפרנס שלא בצער', וכך זוכים לרפואה שלמה.

סיים רבי צבי הירש ואמר, מאחר ואיני חש בטוב, אני רוצה לעשות קל וחמר כדי להבריא, חפשתי רשע שאוכל לעשות עמו את הקל וחמר בכל זידיטשוב ולא מצאתי רשע כמותי, לכן קראתיך שתבוא אלי כדי לדרש ממך שאם הרופא הרשע הזה, שמכעיס את הרבוננו של עולם בריא וחי, אני שרצוני לעבד את ה' בודאי צריך להיות בריא, ועתה לך לדרוך פי אני כבר בריא. (שפע חיים חורטי"י תצהו תשמ"ב)

אל הצדיק, כי הצדיק כמו אש גדולה ששורפת, וכשמתקרב גר קטן לשלהבת אש, היא עלולה להכבות מיד.

לכן עליהם להזהר מאד לעמוד באימה ויראה ורתת, כי הצדיק מרב אור וחיית אלקות שבו מסביר פנים לכל אדם באהבה יתרה, ואם האברך אינו נזהר להתחמם כנגדו הרחק מן אורן של חכמים ברמת וזיע, נכבה גרו חלילה והוא נעשה מתנגד על הצדיק, והחיות של אותו טפש סרה ומסתלקת מקרבו. (מתיב מצותין)

והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה (יב ג)

ספר יהודי שלפני שנים היה אצל **רבי משה פיינשטיין** זצ"ל, ובאמצע נכנס לחדר **גאב"ד קארלסבורג רבי יחזקאל ראטה** זצ"ל, שאז היה רב צעיר לימים, ורבי משה כבד אותו לשבת לצדו והשתעשע עמו בדברי תורה.

לפתע נכנס יהודי אל רבי משה ואמר שיש לו שאלה דחופה מאד, אמר לו רבי משה, "הרב נמצא כאן, אתם יכולים לשאל", היהודי לא הבין מה רבי משה רוצה ממנו, ולכן שאל אותו בשקט את השאלה שרצה לשאל.

לאחר ששמע רבי משה את השאלה, הוא הסתובב אל רבי יחזקאל ראטה ואמר, "היהודי שואל כך וכך ואני רוצה שהרב יפסק", גאב"ד קארלסבורג הרהר מספר דקות ואז השיב פסק ברור על השאלה, ורבי משה הסתובב אל היהודי ואמר, "הרב פסק כך וכך".

חזר היהודי ושאל את רבי משה, "אם יהיה כך וכך מה עלי לעשות אז", ורבי משה הסתובב ואמר לרבי יחזקאל, "היהודי שואל מה הוא צריך לעשות באפן פלוני ופלוני", גאב"ד קארלסבורג השיב באפן ברור, ורבי משה השיב לאותו יהודי, "הרב פוסק, שבאפן זה אתה צריך להתנהג כך וכך". (נועם טיח סאנטוב)

מדוע לא יראתם לדבר בעבדי משה (יב ח) **בימי** געוריו רושם היה רבי שמעון סופר זצ"ל שהיה לימים **אב"ד קראקא** בקונטרס מיוחד את הספורים ששמע מפי אביו **החתם סופר** זצ"ל על רבותיו, כשהוא מקתיר בקונטרסו את מורו ורבו של אביו **רבי נתן אדלר** זצ"ל, בתאר "הרב הדומה למלאך ה' צבא-ות".

כשהגיע האברך לשלחנו הטהור של רבי אשר, אמר הרבי מבלי שהקהל ידע ויבין אל מי מכוונים דבריו, "ישנו אברך אצלנו שקבל עליו לפני התפלה על מלכות שמים, אף כשהגיע ל'קונגל', הוא נשאר 'קונגל'.

פעם אחרת אמר רבי אשר, "יש אצלנו אברך אשר בעת התפלה הוא הלך אחריו צעד אחר צעד, אנו יצאנו והוא נכנס, אף כאשר הגיע לאכל עוגה לאחר קדוש, הוא נשאר עוגה". (מאורי אש)

האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי טאהו בחיסקך פאשר ישא האמן את הינן (יא יב)

העיר המלבי"ם זצ"ל איזו טענה היא אם אנכי ילדתיהו, הלא קומא לן (סנהדרין ט). שכל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו, אם כך שפיר נחשבים בני ישראל לילדי משה רבנו, מאחר והוא למד אותם את כל התורה.

שמעתי על כך תרוץ נפלא בשם הרה"ק **הבית ישראל** זיע"א, שאינו דומה ילד הנולד לאביו הגשמי לתלמיד הנחשב לבן הרב, כי האב המוליד את בנו, אינו יכול לשנות מציאות זו לעולם ואפילו אם ימרד הבן באביו, הוא ישאר בן לאביו מולידו הטבעי.

לא כן התלמיד כלפי הרב, הוא נחשב כאלו ילדו רק כל עוד הוא כפוף לדעת הרב ומקבל מרותו עליו, באותו הרגע שיקום וימרד בו, מתנתקת ההתקשרות עמו ושוב לא נחשב לתלמידו.

זו היתה טענת משה רבנו ע"ה בשעה זו, שעמד ואמר כלפי שמיא, "בשלמא כל עוד היו בני ישראל כפופים למרותי וחפצים לקבל תורה מפי, הם אכן נחשבו כבנים לי ועלי לסבל סבלם כאלו אנכי ילדתיהו'.

אבל עכשו שמרדו בי ומתלוננים עלי ואינם חפצים ללכת אחרי לקבל מפי תורה ודעת, הם השילו מעל צוארם על מרות רבם ושוב אינם נחשבים כבנים, 'האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי' לשאת את סבלם, גם עכשו אחר שמרדו, כמו שאני יולדם הטבעי. (משחת סמו)

ויחד ה' בענו וידבר אליו ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים (יא כה) **אומר** היה הרה"ק **רבי אברהם יהושע העשיל מאפסא** זיע"א, על האברכים הצורכים להזהר ולהשמר בעת שנוסעין

פרשת בהעלותך

השידוך מעולם הדמיון

הס הושלך בבית מדרשו של הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז' זיע"א, נכדו של רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, כאשר באמצע עריכת השולחן הטהור לסעודת השבת, פנה אל אורחו החשוב, שישב בסמוך אליו בראש השולחן, הרה"ק מסקולי זיע"א, ואמר לו: הרי מעלת כבוד תורתו הוא משיירי כנסת הגדולה - מהשרידיים שנתרו מבני החבריא קדישא שהסתופפו בצילא דמהימנותא של זקני הגדול, עטרת תפארת ישראל. שמא תוכלו לספר לנו ולכל המסובים מעשה אשר עיניכם ראו ולא זר מהליכות מלכי בקודש, עובדא טבא ומעשה רב.

מהרגע שעמדו רגליו של הרה"ק מסקולי בשערי העיר מעז'בוז' לא חדל הרה"ק רבי ברוך מלכבדו ביותר הכבוד, ביודעו את רום מעלתו בתורה ובמצוות, ועוד יותר מכך, בחסידות אמת ובדביקות בצדיק הדורות מרן הבעל שם טוב, אבי תורת החסידות. רבי ברוך הזמין את האורח הדגול לשהות בביתו נאווה קודש ולאכול על שולחנו את כל הסעודות. בבית המדרש נקבע מקומו בכותל המזרח, ובעת עריכת השולחן - בראשו, כראוי וכיאות לאחד המיוחד אשר שתה מים חיים מבארו הזך של אור שבעת הימים.

בעיצומה של הסעודה, לאחר שמאכלי השבת המסורתיים הוגשו לשולחן כיד המלך ולאחר שהאורח הדגול אכל לשובע נפשו, פנה רבי ברוך וביקש כאמור מאורחו שיואיל בטובו לספר מהני מילי מעלייתא, הסיפורים השמורים בזכרונו משנות האור של הנהגת הבעש"ט.

והיה רבי ברוך מסבר את אוזני האורח ואומר לו: סיפורים רבים שמענו במשך השנים על זקננו הקדוש, אולם רובם ככולם מכלי שני או שלישי, איש מפי איש. עתה באה הזדמנות נדירה לידינו, לשמוע מאדם שבדידיה הוה עובדא, אשר בכבודו ובעצמו ראה ונכח שם, ובוודאי שלא תמונע טוב מכולנו.

הנהן הרה"ק מסקולי בראשו כמסכים, ולאחר שהרהר במשך דקות ארוכות, כמי שמבקש להיזכר בסיפור היותר מתאים להיאמר במעמד נשגב שכזה, אצל חסידים ואנשי מעשה המצפים למוצא פיו, פתח ואמר במתק לשונו: בואו ואספר לכם טיבו של מאורע מופלא שזכיתי ואינה ה' לידי להיות נוכח בו.

היה זה לפני כשנים רבות, פתח הרה"ק

מסקולי וסיפר בנעימות, כאשר הייתי בקודש פנימה אצל רבינו הבעל שם טוב ושוחחנו במילי דחסידותא. עוד אנו מדברים ואל החדר נכנסו שני אנשים לא מוכרים וביקשו להתייעץ עם רבינו הבעל שם טוב בעניין דחוף הנוגע לשניהם.

עד מהרה התברר שיש הבדל קיצוני בין שני האנשים, ובעוד שאחד מהם היה רב של עיר ואם בישראל, שהכרת פניו ענתה בו כי הוא תלמיד חכם חשוב וידיו רב לו במקצועות התורה, הרי שרעהו היה עד לא מכבר שואב המים של אותו העיר, אלא שלפני שנה או שנתיים האיר לו מזלו לפתע פתאום, וירושה הגיעה אליו משאר בשרו שהתגורר בארץ רחוקה. את סכום הכסף הגדול שקיבל, לקח שואב המים והשקיע בשורה של עסקים טובים שהניבו לו רווחים עצומים, עד שהאיש הפך להיות אחד מהעשירים המופלגים של העיר.

דא עקא, שעשירותו הגדולה של האיש לא הביאתו גם למידה טובה זו של ידיעת התורה. אי אפשר לומר שהאיש לא קרא ולא שנה, שכן פרקי תהלים ואפילו פרקי משניות היו שגורים על פיו, אולם זאת ולא יותר: האיש לא ידע צורתא דשמעתא ומעולם לא סיים אפילו דף גמרא אחד.

הסיבה ששניהם הגיעו גם יחד אל הבעל שם טוב הייתה מעניינת מאוד: הצעת שידוך שהעשיר הציע לרב העיר. מתברר שלרב העיר היה בן מופלג, מצוין בכל מידה נכונה, בר אוריין ובר אבהן, אשר הכל דברו עליו שעדין לגאון ולתפארת ולימים אף ימלא את מקום אביו כרב העיר. הבחור הגיע לפרקו ושדכנים זריזים החלו להציע לאביו הרב הצעות נאות ביותר.

אחד השדכנים, המלמד של העיר, שבשעות הפנאי שלח ידו גם ב'זיווגו של אדם', היה מתייצב מדי יום ביומו בביתו של הרב, ואף שעה קבועה הייתה לו, מיד כשהרב שב לביתו אחרי תפילת מעריב, ומציע לו את אותה הצעה: את בתו של העשיר, שמלפנים היה שואב המים.

בפעם הראשונה דחה הרב את ההצעה על הסף. לא יעלה ולא יבוא, אמר הרב למלמד, בני לא יהיה חתנו של שואב המים. אולם המלמד לא התיימש והגיע גם ביום המחרת. הפעם הביא איתו המלמד גם שני אנשים מהימנים שהכירו היטב את משפחת העשיר והם סיפרו לרב, כי מדובר בבחורה איכותית במיוחד, צנועה וחסודה, כלילת המעלות ורבת פעלים. הרב הקשיב לדבריהם, אך עדיין עמד על שלו

ואמר כי בנו לא יהיה לחתנו של שואב המים. ביום המחרת שוב הגיע המלמד כשהפעם בידו מידע מלא על הנדוניה העשירה שהעשיר מבקש לתת לבתו כדרך בעלי בתים חשובים ביותר. מלבד שהוא יחזיק את הזוג על שולחנו ויתמוך בהם בכל צרכיהם, אף ייתן להם אלפיים רובלים כנדוניה, ולא זו אף זו: גם הרב עצמו יקבל סכום של אלף רובלים, להוצאות החתונה ושאר צרכים.

מדי יום ביומו היה המלמד מגיע לרב ומתאר באזניו את האושר הצפוי לבנו של הרב אם רק שידוך זה ייצא מהכוח אל הפועל. המלמד ידע לצבוע בצבעים חיים את העזרה שהעשיר ייתן לבני הזוג, מה שיאפשר לבן הרב לשבת על התורה ועל העבודה ללא כל טרדה. המלמד גם ידע לספר על מעלותיה המופלגות של המדוברת, ואף על מידותיו הטובות של אביה, וכן כיוצא בזה.

הרב שהתפלל על דבקו של המלמד במשימת השידוך, כשלמרות כל הדחיות הוא ממשיך ומגיע עם אותה הצעה ללא הרף, התעניין ועד מהרה שמע את הסוד הגלוי: העשיר עצמו עומד מאחורי הצעות אלו, והוא זה שנתן למלמד סכום של חמישים רובלים שכר טרחה, על מנת שילך בכל יום ויציע לרב את השידוך.

העשיר הסביר למלמד השדכן כי כסף זה הוא נותן לו כדי שלא יפול רוחו אם הרב ישיבו בשלילה, וכי הוא יעשה את שלו ויחזור שוב ויציע את ההצעה. אם אכן השידוך יעלה יפה, סיים העשיר ואמר למלמד, מוכן ומזומן עבורך סכום נאה של חמש מאות רובלים, פי חמש מהמקובל לשלם לשדכן על שידוך בעלמא.

משראה הרב כי אי אפשר לו להיפטר מהעשיר ומשליחו המלמד שאינם מפסיקים להטרידו, אמר הרב למלמד כי יאמר לעשיר כי הוא אינו יכול לקבל את ההחלטה בעצמו ורצונו להתייעץ עם רבינו הבעל שם טוב על כך. מזמין הוא איפוא את העשיר לנסוע יחד עימו למעז'בוז', שם הם יציעו בפני רבינו את הדברים, וככל היוצא מפיו יעשו.

פתח העשיר ואמר לבעש"ט: בת טובה ומשכלת יש לי, נדוניה מכובדת מבקש אני לתת, ואם כי אמנם הייתי בעברי שואב מים, אולם אין זו מלאכה מגונה ובזויה, מה גם שאיני עובד בה כיום, כשבס"ד התעשרתי, ולכן חושבני שהצעת השידוך עם בן הרב נכונה היא עבורי, ואבקש מרבינו להמליץ טוב בעדי.

מסרב להשתדך עם גביר פלוני?!

הקיץ הרב מחלומו הסוער ולא ידע את נפשו. ברור היה לו כי הוא אינו צריך לעשות את השידוך, והנה הרבנים הללו אומרים לו כי הוא עם הארץ, ורב אחד אף גער בו על סירובו לעשות את השידוך. כיון שכך החליט הרב שאין לו ברירה כי אם לנסוע אל הבעש"ט ולבקש עצתו.

עתה שהצדדים אמרו לדבק טוב, נודע לו מדברי הבעש"ט שמהשמים הכניסוהו לעולם הדמיון, כדי שיחשוב שהוא עם הארץ, כדי שיתרצה לשידוך זה שהוא זיווג מהשמים.

על הפסוק (במדבר יב א): **וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחָה עַל אֹדוֹת הָאִשָּׁה הַכֹּהֵנִית אֲשֶׁר לָקַח כִּי אִשָּׁה כָּשִׁית לָקַח**, כתב הרה"ק האמרי נועם זיע"א: ואיתא ביונתן בן עוזיאל ובאבן עזרא, אשר הפירוש הוא, על שלקח אשה כשהיה מלך בכוש, ואחר כך גירשה מביתו. ובאמת לא נאמר זאת בקרא שגירשה מביתו, וצריך לומר מקרא קצר הוא. ונראה בדרך פשוט, כי יש שני עניני התנהגות בעסק השידוכין. אחד, שאינו מדקדק דווקא לשדך עצמו עם יחוס ארץ, הגם שהיא טובה גדולה לדורי דורות, כמו שמצינו אצל ישעיה וחזקיהו (עייני ברכות י), אך לאשר הוא יודע בעצמו אשר כוחו גדול ביחוסו או ביחוס עצמו, אשר יפקון מיניה בנין דמעלי אף אם ידבק עצמו באיזה שהיא, לזאת אינו מקפיד. ויש אחד אשר אינו מקפיד גם כן על היחוס, רק טעמו הוא בהיפוך, מחמת שפלות עצמו אומר מי אנכי כי אבוא עד הלום, וכאמרם ז"ל (יבמות סג) 'נחות דרגא ונסיב איתתא'.

וזהו אשר אהרן ומרים דיברו במשה, לאשר הם דבקו עצמם בטובים, כי אהרן לקח את אלישבע אחות נחשון ובדק באחיה כמאמרם ז"ל (ב"ב קי), ומרים לקחה את כלב בן יפונה, על כן דיברו במשה מדוע לקח אשה כושית, ולא היה מהדר אחר יחוס ארץ. ושפטו בדעתם אשר משה עשה זאת מחמת כי יודע כחו הגדול ואין צריך ליחוס.

על כן אמרו 'הרק אך במשה דיבר ה' הלא גם בנו דיבר', ועם כל זאת היינו מהדרים אחר היחוס. על כן בא הכתוב כמתרץ ואומר 'האיש משה עניו מאוד', ולא עשה זאת מחמת גבהות הלב, רק אדרבה, כדרך השני שהבאתי, שהוא מחמת שפלות ועניויות. אבל לאמיתות הדברים השיב להם הקב"ה, 'לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא', היינו, הגם שהוא עשה זאת מחמת ענוה ושפלות, אבל האמת היא שהוא אינו צריך ליחוס, ואין לדמות אותו אליכם, כי מדרגתו גבוהה מאוד יותר מכם.

הסמוכים לעריהם, הלוא הם ערי הגלילות המסונפות אל העיר הגדולה. הרבנים נוסעים אל אותן הערים כדי לעמוד על צרכי היהדות ולשמור על חומות הדת. הרבנים בודקים את כשרות המקוה והעירוב, עונים לשאלות השונות של הכפריים, נושאים באזניהם דברי תורה ושיחות חיזוק, ומרוממים את קרנם.

אם אין קמח אין תורה. הכפריים רגילים להנות את הרבנים באותם ביקורים במיטב תוצרת שדותיהם כיד ה' הטובה עליהם. הרב מגיע עם עגלה גדולה ורחבת ידיים, והכפריים מעמיסים לתוכה כל טוב ומיטב: שקים של תפוחי אדמה, קופסאות של פירות וירקות טריים, תבניות של ביצים, ואפילו תרנגולות מקרקרות קשורות ברגליהם. ונדונה זו מביא הרב לביתו, כדי לפרנס ולהזין את בני משפחתו.

באחד הלילות חלם הרב שהוא מגיע לעיירה אחת, נכנס אל בית הכנסת הגדול בה, ולהפתעתו הוא מגלה שבית הכנסת מלא באנשים תלמידי חכמים מופלגים העומדים ומפלפלים בתורה. הטה הרב את אזנו ושמע כי הם עוסקים בקושיא על סוגיא פלונית. הרב שהכיר היטב את הסוגיא, ניגש אל הלומדים ואמר להם את דעתו בפירוש הסוגיא. אלא שאותם לומדים, במקום להסכים עם דבריו הנכוחים, החלו לזלזל בו מאוד ולומר: וכי יעלה על הדעת שאיש זה יתערב ויאמר את דעתו בסוגיא קשה זו, והלוא הוא בור ועם הארץ מוחלט? מוטב יעשה אם לא יעסוק בעניינים שאינו מבין בהם ואין ידו משגת.

נעלב הרב ואמר לעגלון שהביאו אל העיירה: אין לנו מה לעשות בעיירה זו שתושביה אינם יודעים לחלוק כבוד לתורה ואף מזלזלים ואומרים על תלמידי חכמים דברי גנאי ובזיון.

ישב הרב בעגלה ונסעו לעיירה אחרת. להפתעתו של הרב, חזר החזיון על עצמו וגם בעיירה זו עמדו בבית הכנסת ופלפלו בדברי תורה. הפעם הייתה להם קושיה חזקה בדברי הרמב"ם הסותר את עצמו, וכל אחד מהלומדים הציע את פירושו לתירוצי הסתירה. גם הפעם החליט הרב להתערב ואמר את פרי הגיונו ביישוב דברי הרמב"ם. דברי הרב עברו מאיש לאיש בבית הכנסת, עד שהיושבים בראש, אנשים נשואי פנים ביותר, שמעו זאת, והם נזעקו ואמרו בדיוק כקודמיהם: מה מבין אדם כזה בדברי הרמב"ם, וכי אדם בור ועם הארץ יכול ליישב קושיא ברמב"ם?!

החלום המשיך כשהרב נסע לעיירה שלישית, גם בזאת הפעם קרה כפי שאירע בפעמים הקודמות, אלא שבזו הפעם קם הזקן שבחבורת תלמידי החכמים וניגש אל הרב, הסתכל בפניו ואמר לו בתקיפות: הנשמע כדבר הזה שבור ועם הארץ שכמותך

הרב עצמו כבר לא היה צריך לומר כלום לבעש"ט, שכן הדברים היו ברורים מאליהם. קרא הבעש"ט לרב אל פינת החדר ושאלו: האם העשיר הוא ירא שמים וביתו מתנהל כדת משה וישראל? כשהנהן הרב בראשו לאות חיוב, אמר הבעש"ט: אם כך, זהו שידוך טוב וישר! לא איחר הבעש"ט מליטול סודר לידו ונתן להם לקבל קניין על השידוך, ברכם בברכת מזל טוב ופטרם לחיים ולשלום.

הרה"ק מסקולי היה נוכח בכל המאורע, ולאחר שיצאו שני המחותרים החדשים, הפטיר הבעש"ט ואמר באזניו במילים קצרות: "בעולם הליצנות יוכל להיות שדכן טוב".

סתם הבעש"ט ולא פירש כוונתו, ואף הרה"ק מסקולי לא ההין לשאול את הבעש"ט על כוונתו בדבריו אלו, אולם היות שסקרנותו גברה מאוד ורצונו היה עז להבין את דברי הבעש"ט, החליט הרה"ק מסקולי כי הוא יפנה לרב עצמו וינסה להציל מפיו את פשר הדברים.

מיד כשסיים הרה"ק מסקולי ויצא מחדרו של הבעש"ט, פנה והלך אל בית האכסניה של העיר, שם היו רגילים האורחים להתאכסן, מתוך ששיער כי גם מחותרים אלו בוודאי יפנו למנוחה קלה, להשיב את נפשם, באכסניה זו. אכן, כהשערותו כך היה. עם בואו לאכסניה מצא את הרב יושב בחדר הגדול שבתחילת האכסניה ודעתו נוחה עליו.

לא ידע הרה"ק מסקולי כיצד לפתוח את השיחה, עד שעלה בדעתו לספר באזני הרב דברים כהווייתם, בדיוק כפי ששמעם מפי הבעש"ט. ניגש הרה"ק מסקולי אל הרב, ביקש את רשותו להסב לידו ולשאול אותו דבר מה. הרב שזיהה את הרה"ק מסקולי כמי שהיה בחדרו של הבעש"ט בשעת מעשה, הבין כי הוא אינו אדם מהשורה אלא מתלמידי החשובים של רבינו, ונעתר לשוחח עמו.

פתח הרה"ק מסקולי ואמר: לא ארחיב בדברים, אלא אספר לך שתיכף עם צאתכם מהחדר, לחש לי הבעש"ט את דברים אלו "בעולם הליצנות יוכל להיות שדכן טוב", ואני לא זכיתי להבין דבריו. אם כבודו מבין כוונת רבינו, אשמח מאוד אם תסכימו לגלות לי פשר שיחתן של תלמידי חכמים הצריכה לימוד.

כששמע הרב את הדברים התרגש מאוד ואמר: בזכותך נודע לי זה עתה היכן הייתי! בעולם הליצנות, שזהו עולם הדמיון! פתח הרב וסיפר את הסיבה האמיתית שהביאה אותו להקשיב לדברי המלמד השדכן ולחשוב להתקדם עם שידוך זה, עד שגמר בדעתו לשאול את רבינו הבעש"ט.

כנודע לך, אמר הרב, מנהג הרבנים בערי מושבותיהם לנסוע מפעם לפעם אל הכפרים

מולין יקדין ויהושים נפלאים מלוקט מדברות קדשו ותורתו של רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה רא

חזרתא

חזרתא דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

אהרן הכהן נשאר תמיד בהתלהבותו הראשונה

לזאת נאמר על אהרן 'שלא שינה' וממילא בא לו תמיד השגות חדשות כמו שדרשו (ברכות מ.) 'אם שמוע' (שמות טו כז) בישן 'תשמע' (שם) בחדש.

בכל יום יש לו לאדם להתלהב בעבודת ה' כמו בפעם הראשונה

מחמת חשיבות הדבר לעבודת ה' יש לנו לעמוד על הדבר ולבארו באר היטב, מבאר חפרוה שרים רבותינו הקדושים שבכל דור ודור. הנה כל דבר בתחילת עניינו יש בו טעם והתעוררות וכשחולף זמן מתיישן הדבר אצלו ויורד הטעם שהיה לו בתחילה, ועל כך כתב **הרוקח** (הקדמה) שאין דבר חזק כמו החסידות בתחילה, כי האדם מתעורר ביותר בראשית עבודתו בחיות והתלהבות.

אמנם נצרך האדם להתעורר תמיד בהתחדשות כאילו הוא דבר חדש, כדאיתא בספרי (ראה פי נח): 'אשר אנכי נתון לפניכם היום' (דברים יא לב), יהיו חביבים עליך היום כאילו היום קיבלתם אותם מהר סיני, יהו רגילים בפניכם כאילו היום שמעתם אותם. לפיכך פתח רש"י בתחילת התורה בשאלה 'מה טעם פתח בבראשית', ונקט לשון 'טעם', להורות על הטעם הטוב שיש בתחילת ההתחדשות, ולעורר לב האדם להתחדש תמיד שלא יתיישן הטעם הטוב של ההתחלה.

לשמור תמיד את הטעם הטוב שבהתחדשות

כאשר מתחדש אצלו הדבר בכל יום נעשית עבודתו בחיות והתלהבות, כמו שכתב **השל"ה הקדוש** (אחרי דרך חיים) על הפסוק (ויקרא יח ה) 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה', רמז שיעשה האדם כל מעשיו ועבודתו בזריזות נפלאה, וזהו 'וחי בהם' כלומר בחיות ורענונות. ובכל זמן יוסיף בעצמו עוז ותעצומות לבלתי לעמוד על מקומו משכבר הימים, אלא יתגבר להיות תמיד מוסיף והולך לחדש דרכים בעבודת ה', וזהו הרמז בפסוק (דברים טז כא) 'ולא תקים לך מצבה', שלא תהיה עבודתו בדרך קביעות כדבר הניצב על מקומו, כי לכל שעה יש עבודה מיוחדת לאותה העת, ויתחדש תמיד בעבודת ה' כדי לתקן בכל זמן התיקון הראוי באותו הזמן.

ולא שינה מההתעוררות שהיתה לו בתחילה. ואלו דבריו (תרלי"ה ד"ה ויעש): 'ויעש כן אהרן' שלא שינה. יש לפרש כי עשה מעשה המצוה כל ימי חייו בכוונה ורצון אחד. כי דרך כל אדם, שבהתחלה מתעורר לטוב, אחר כך נשכח ממנו, וצריך לחפש התעוררות באופן אחר תמיד, והאמת כי ההתפעלות הראשון הוא המובחר,

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרתיקה כאשר צוה ה' את משה (א.ח). פירש רש"י: 'ויעש כן אהרן' להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. וכי מי יעלה על ליבו לחשוך באהרן קדוש ה' שחלילה שינה ממה שנצטווה. אך בדברי **השפת אמת** מצאנו נוחם לנפשנו שביאר ענין 'שלא שינה' שהיה דומה בעיניו תמיד כמי שעתה הצטווה

מילתא דפליאה

הבוטח בה' אינו חסר מאומה

והאספסוף אשר בקרבו התאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר (א.ד). המאמין בה' יתברך ובוטח בו אינו מתלונן על שום דבר בעולם, ותמיד הוא משנן לעצמו 'היפלא מה דבר' (בראשית יח יד), 'היד ה' תקצר' (פסוק כג), ודומה בעיניו שיש לו כל צרכו בלי שום מחסור, ככתוב (תהלים לד יא) 'ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב'. גם אם הוא כן מרגיש בחיסרון מסוים הרי שהוא נותן אל ליבו שבודאי כך היא טובתו, כי אם באמת היה נצרך לאותו עניין בודאי לא היה הקב"ה מונע זאת ממנו, שכן 'אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט' (שמואל א' יד ו).

על כך מברך כל אחד מישראל בכל בוקר 'שעשה לי כל צרכי', ובודאי אין זו ברכה לבטלה, ואכן הקב"ה עושה כל צרכי האדם, ואם חסר לו דבר מה, הרי זה סימן שאינו נצרך לו ואין זה בכלל מחסורו שהרי 'אין מחסור ליראי' (תהלים לד ז).

זהו שמצינו בפרשת המתאוננים 'האספסוף אשר בקרבו התאוה תאוה', האספסוף הם הערב רב שהתלוננו על ה' יתברך, אבל בני ישראל הכשרים לא היו להם שום טענות על הנהגת ה' בעולמו ובטוהים היו שאין להם שום מחסור וכל צרכיהם ניתנים להם מיד ה' הרחבה והמלאה. וכלשון **הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה** (זרע קודש ד"ה והאספסוף): שהערב רב התאוה ולא ישראל, כי איך שייך תאוה בבעל אמונה, כיון שבכל דבר שחסר לו אומר מסתמא איני צריך לזה, דאם לא כן, הלא אני אומר ומברך לו יתברך שמו 'העושה לי כל צרכי', ואם היה צריך לי הדבר בודאי היה לי.

אמונה תמימה כמו פתי

זהו יסוד הביטחון להאמין בלב שלם כי כל מה שיש לי וכן מה שאין, הכל מוכתב מלמעלה והכל לטובתי, ואף אם נראה כי חסר הוא משהו יש לו להאמין בפשיטות כי ה' יתברך 'עשה כל צרכי' ואינו חסר דבר. ובזה השתבח **הבעל שם טוב הקדוש** ואמר קודם הסתלקותו, מניח אני כל חכמתי ותבונתי כדי להאמין בה' באמונה פשוטה ותמימה. ואפילו שכתוב (משלי יד טו) 'פתי יאמין לכל דבר', מכל מקום איני חושש להיות פתי, שכן כתוב (תהלים קטז ו) 'שומר פתאים ה''. ומן השמים בודאי ישמרו על הבוטח על ה' ומשליך כל יתבו עליו, שלא ייכשל מחמת אמונתו.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

למה נגרע - הארת קרבן פסח שני

חיותם. אלא שכאשר מקיים אדם מצוה יש לו לעשות זאת כחלק מבני ישראל ולבטל עצמו לכלל, כי בכלל ישראל כשאחד עושה מצוה הרי שהוא מזריח אורה לכל הכלל שירגישו אף הם התעוררות מהמצוה, ואז הגם שהוא עצמו לא עושה את המצוה, נותנת לו המצוה חיות מחמת שבכללות ישראל נעשתה המצוה.

ולכך גם תיקנו לומר קודם קיום המצוות 'בשם כל ישראל', כי שורש המצוות בקדושת התורה אשר אורייתא קודשא בריך הוא וישראל חד אינון (זוהר אחרי עג), וכשאישי מישראל מקיים מצות התורה הרי שמתאחד עם כלל ישראל, כי המצוה בשורשה חד היא עם ישראל, ולכך גדול כוח כלל ישראל להרגיש בכל מצוה שעושה כל אחד ואחד מישראל. ואף אם חיסר המצוה אף הוא יש לו תקנה באמצעות המצוה שנעשית בכלל ישראל.

מכאן עלתה שאלתם ובקשתם **למה נגרע** הלא עשינו את המצוה המוטלת עלינו ובשל כך לא היה באפשרותנו לעסוק במצות קרבן פסח, ממילא ראויים אנחנו שנרגיש את קדושת מצות קרבן פסח ע"י שנעשתה מצוה זו בעם ישראל, ומדוע אפוא לא הרגשנו בנפשנו שום הארת מצוה בתוך כלל ישראל.

לא הרגישו הקדושה כי מוכנה להם מצות פסח שני ובה ירגישו הקדושה

ועל זה בא התירוץ בדברי משה ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם, רצונו לומר, מה שאתם מרגישים כחיסרון במצות קרבן פסח אינו מחמת גריעותכם, אלא שרצה הקב"ה לחדש מצות קרבן פסח שני על ידיכם. צודקת אם כן הרגשתכם שלא נכללתם בהארות היורדות למקיימי מצות קרבן פסח, אך לסיבה טובה שתקריבו קרבן פסח שני, ולכן אינכם בבחינת 'מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו', וגם אינכם נזקקים לצאת ידי חובתם בתוך כלל ישראל, אלא מצותכם היא להקריב את הקרבן בזמנו בחודש אייר ואז תזכו להשגה שלמה הראויה למקריבי פסח שני.

למה נגרע מתוך כלל ישראל **לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו**. וכאשר ראה משה רבינו ע"ה שפלות רוחן ולבבם הנדכה באשר אין ביכולתם לקיים מצות ה', היה מובטח משה שיבוא אליו הדיבור בזכותם, כדכתיב (תהלים נא ט) 'לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה'. ולזה אמר להם משה רבינו 'עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם', 'לכם' דייקא, דבעבורכם בטח יבא אלי הדיבור.

טענתם שלא הרגישו הארות המצוה

אנשים גדולים אלו שנמנע מהם להקריב קרבן פסח בזמנו, השכילו להרגיש בנפשם הגבוהה שלא זכו למדרגת 'מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו', וכפי שביאר בזה **התפארת שמואל** על פי דברי הרבי הזקן רבי יצחק מוורקא ע"ה במאמר חז"ל (בי"ק כח): 'אונס רחמנא פטריה', היינו מה שהוא אנוס ואינו יכול לכוון בכל הכוונות הראויות, 'רחמנא פטריה', ה' יתברך מעלה עליו כאילו כיוון בכל הכוונות הראויות וכביכול כאילו ה' יתברך עשה בעדו.

זהו ששאלו **למה נגרע**, הלא אנוסים היינו, ובודאי ה' יתברך עשה בעבורנו, אם כן צריכים אנחנו להרגיש את האורות הקדושים ממצוה זו, ולמה **נגרע**, מדוע נרגיש בנפשנו הגריעות כמקדם ונחסר לנו מצות קרבן פסח.

היה לנו להרגיש הארות המצוה ממעשה כלל ישראל

עוד הוקשה להם כי לא היתה מניעתם אלא מחמת היותם עוסקים במצוה, אם בנשיאת ארונו של יוסף ואם בנשיאת נדב ואביהוא כמצות משה רבינו, והיו ראויים להיות נכללים יחד עם כלל ישראל. שכידוע קיום כל מצוות התורה אינו מתאפשר לכל אדם, אם ישראל הוא הלא אין נוהגים בו מצוות הכהנים ושבת לוי, וכן ישנם מצוות הנוהגות רק אם מזדמנות לו, כשילוח הקן ושילוח עבדים, וכגירושין וחליצה.

אם כן כיצד מקבל האדם את חיותו, הלא רמ"ח מצוות עשה הינם כנגד רמ"ח איברים ושס"ה מצוות לא תעשה כנגד שס"ה גידים שבאדם והם הנותנים

וַיְהִי אַנְשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא, וַיִּקְרְבוּ לְפָנַי מִשֶּׁה וּלְפָנַי אֶהְרֵן בַּיּוֹם הַהוּא. וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם, לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקְרִיב אֶת קֶרְבֵּן ה' בְּמֵעֵדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עֲמַדוּ וְאִשְׁמְעוּהָ מִה יִצְוֶה ה' לָכֶם (ט) (ח-ו).

פרשה זו יפה נדרשת ויפה נתלבנה בדברי צדיקים וכתביהם. תחילה הקשו המפרשים, הלא טענת האנשים הטמאים תמוהה, שכן הם עצמם מסבירים 'אנחנו טמאים לנפש אדם', אם כן מהי השאלה 'למה נגרע', הלא ברור הוא הדבר שמחמת היותם טמאים אין הם ראויים להקריב את קרבן ה'.

שאלה נוספת נשאלה בבית המדרש, הרי בגמרא (ברכות ו) נאמר, חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, אם כן על מה זעקתם 'למה נגרע' הלא כלל לא נגרעו, שכן מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו בפועל.

אנשים גדולים אלו הרגישו שפלות בנפשם ולכך היה מובטח משה שישמע מפי הגבורה

הנראה הוא, כי שאלה אחת מתורצת בשניה. אותם אנשים טמאים היו אנשים גדולים מאוד, מבחירי דור דעה, והם מישראל ואלצפן שעסקו בקבורת נדב ואביהוא, או שהיו נושאי ארונו של יוסף במדבר (סוכה כה). עדות לגדלותם נחזה בדברי יחזקאל (ד"ה ויאמרו) שהקשה בדברי משה רבינו ע"ה 'עמדו ואשמעה', ופירש רש"י, אמר להם 'עמדו ואשמעה', כתלמיד המובטח לשמוע מפי רבו. אשרי ילוד אשה שכן מובטח, שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם השכינה, עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה על משה רבינו ע"ה שהיה עניו מאד מכל האדם, כמו שכתוב (להלן יב א) 'והאיש משה עניו מאד', שאמר בלשון הזה 'עמדו ואשמעה', שיש בזה התנשאות קצת שהוא מובטח לשמוע הדיבור בכל עת.

אך העניין כך הוא, דהאנשים הטמאים בפסח ראשון באו במרת נפשם לפני משה רבינו ע"ה, ואמרו בלב נשבר ונדכה

בזילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

על סדר פרקי אבות

עבודת האדם בעולם הזה ככהן גדול בקודש הקדשים

והסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה. דע מה למעלה ממך - עין רואה ואין שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים.
(אבות פ"ב, משנה א.)

יש לו לכל אדם הרוצה לא לבוא לידי עבירה לקיים מילת משנתנו 'והסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה' ומהי ההסתכלות 'דע מה למעלה ממך'.

יש לפרש בזה על פי אמרי קדשו של הרה"ק רבי יצחק אדרבי ע"ה (דברי שלום דרוש כ"ז) כי תפקיד כל איש מישראל בעולם הזה הוא כמו הכהן גדול הלושב בגדי לבן ומכין עצמו בסילודין להיכנס לקודש הקדשים, וכמו בכהן הגדול לאחר שיצא פושט הוא את בגדיו וגונזים אותם, ככה כל איש ואיש מישראל הוא כהן להקדוש ברוך הוא כמו שנאמר (שמות יט ו) 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש', וחייב כל אדם לעבוד ולשרת להקדוש ברוך הוא בהיותו בעולם הזה בבגדי לבן, כלומר, שלא ילך אחר חומרו ויצרו הרע שהם בגדים צואים, אלא שילבש מידות טובות ויתנהג בדרכי מישרים שהם בגדי לבן וכו', ויתנהג האדם בהיות בעולם לעבוד עבודה זו עד שיזכה להקביל פני שכינה. וכיון שהכין עצמו לכך, לא ישתמש עוד מהמלבוש ההוא ומהחומר ההוא שנתלבש בו לעבוד אותה העבודה, כי לא נתלבש בחומר הזה כי אם לעבוד עבודה זו, וכיון שכבר נעשית, ראוי הוא שיגנז כמו שהיו גונזין בגדי לבן של כהן גדול, כי כבר הושג התכלית.

האדם בבואו לעולם הזה לעבוד עבודתו מתלבש בבגד לנשמתו שהוא הגוף, כי הרי הגוף אינו האדם עצמו בפנימיותו, ותפקידו לזכור שליחותו ככהן הגדול כאמור, ולשמר בגדיו שישארו בגדי לבן נקיים וצחים, וזאת על ידי שיסגל לעצמו מצוות ומעשים טובים וישמר מכל סיג וכתם של חטא. ועל כך אמר שלמה בחכמתו (קהלת ט ח) 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר' שבזכרו משליחותו בקודש ויודע שיתכן בכל רגע שישלים שליחותו ויקרא לבוא לפני מלכו ובוראו, והחכם שומר על עצמו מלכלוך כדי שלא יקרה חלילה שיקרא אל המלך ויבוא בבגדים מרופטים בלויי סחבות. וכששומר בגדיו בנקיות אזי גם כשיגיע עת פקודתו יגנז מלבושו כפי שנעשה עם בגדי הלבן, ויכנס בלבוש

מרומם ורוחני הנקרא 'חלוקא דרבנן' שנעשה באמצעות מצוותיו.

בכל עת ירגיש כאילו מונח כד שמן על ראשו שכל סטיה עלולה לטנף בגדיו

צדיקי הדורות היו חוזרים כפעם בפעם על הביאור בפסוק 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר', והדברים מובאים כבר בכתבי תלמידי האר"י הקדוש ע"ה (שפתי כהן ויקרא ד ב): 'מזהיר לאדם שיראה בעצמו כאילו הוא לבוש בגדים לבנים שהוא הגוף וכאילו שמן על ראשו, ודאי שהוא נזהר שלא יטה לכאן ולכאן שלא ישפך השמן על בגדיו הלבנים ויטנפם, כן צריך האדם שלא יפנה דעתו רגע מהקדוש ברוך הוא כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים טו ח) 'שויתי ה' לנגדי תמיד', ובזה לא יבוא לידי חטא לעולם מאחר שמגמת פניו מורא הקדוש ברוך הוא. ובדברי מהר"י אדרבי ראינו כיצד יכול אדם לשמר את הבגד הלבן, על ידי שזוכר בכל עת חיותו בעולם הזה שמעשיו ככהן גדול בקודש הקדשים שכל תנועה ופעולה נעשית בשליחות קודש'.

השמן נצרך לפתילה היא הגוף ורק כך יכול להאיר

והנה בנר יש את השמן ויש את הפתילה, השמן אשר 'על ראשך' רומז לנשמתו של אדם ועל השכינה ששורה על האדם המקיים שליחותו בעולם שכן 'שמן' גימטריא 'השכינה', אך ללא הפתילה לא תוכל הנשמה להאיר, והפתילה זה הגוף שרק באמצעותו יכול אדם לקיים את המצוות שבמעשה, אשר על כן, מלבד הידיעה שהשמן מונח על ראשו, נצרך גם שהפתילה תחובר יחד עם השמן, שהגוף והנשמה יהיו תואמים יחד ללא הפרעות מצד הגוף שגורמים לעיכוב בהדלקת הנר, וכאשר זוכר ממה שיש על ראשו ודואג שהפתילה לא תסכסך את האור, שמבטל את הגוף לנשמה, נשארים בגדי הלבן צחים ונקיים. או אז מגיע הגוף לתכליתו במלאות שליחותו בעולם ונגנז.

'דע מה למעלה ממך' - 'שמן על ראשך אל יחסר'

בזה נבוא לביאור דברי משנתנו 'הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מה למעלה ממך' שיודע מה למעלה ממנו ומהו הדבר העומד על ראשו, הוא השמן אשר 'על ראשך אל יחסר', וזוכר מזה 'בכל עת' ערב ובוקר וצהרים, אזי נשארים 'בגדיך לבנים' והפתילה מוכנה להדלקה, נר נשמתו מאיר בכל זמן, ומהלך בזהירות כמו שיש על ראשו צלוחית שמן שכל סטיה עלול להישפך, וכך זוכר גם שיום יבוא ויקרא לפני מלכו של עולם ומכין עצמו כראוי. ידיעה זו היא אכן הגורמת 'שאין אתה בא לידי עבירה'.

ראה דברי הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק פר' תולדות אות ט): והנה האדם גם בהיותו חי בגוף יכול לראות עצמו כאילו אינו בגוף. וכן אדם יכול לראות עצמו כאילו נפשו מוכנת לצאת מגופו מיד ואז יסולק ממנו כל מחשבות הגשמיות. ויכין לבו רק להכין עצמו לילך לעולם הנשמות. ומי ששב מחמת שבאמת נדמה לו כמו שנפטר מהעולם זהו עושה תשובה בתכלית השלימות. וכמו שאומרים מבן הרב רבי ר' אלימלך זצוקללה"ה ששאלוהו מה ציוה אביו לפני מותו, והשיב שכל ימיו היה מצוה לפני מותו, שהחזיק עצמו כל ימיו כנוטה למות ושהוא מוכן לילך לעולם הנשמות.

והנה בשבת סיים על זה רבי אליעזר ואף שלמה אמר בחכמתו 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר', מרמז על תיקון גמור לצאת מהגופניות בתכלית השלימות מצד המעשה שהם מצד כוחות הגוף ומצד המחשבה שבמוח. כי 'בגדיך' מרמז על לבוש האדם שהוא הגוף כדכתיב (איוב י יא) 'עור ובשר תלבישני', כי האדם נקרא הנשמה והרוחניות שבו כמו שמובא בזהר הקדוש (פר' בראשית כ): דהגוף נקרא בשר אדם ולא אדם. וגוון הלבן הוא רומז להזדככות המעשים כמו שנאמר (ישעיה יא ח) 'אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו', ונאמר (תהלים נא ט) 'תכבסני ומשלג אלביני'. ועניני הגוף הם המעשים, והיינו שיתקן המעשים שלו 'שמן על ראשך אל יחסר' שמן מרמז על חכמה (מנחות פה:), והיינו לתקן המחשבה שבמוח שיהיה מופשט מכל וכל מעניני עולם הזה כמו שנוטה למות והולך לעולם הנשמות.

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להפיץ ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראל

אוצר ספרי החסידות המבוארים

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com